పెదపిల్ల

రచయిత:

శ్రీ తిరిశెట్టి శ్రీరామమూర్తిగారు.



ప్రకర్త:

శ్రీ సాలుమఖ్యారావు అండ్ సన్స్

శ్రీ పాండురంగా బుక్ డిపో, ఇన్నీసుపేట, రాజమండ్రి.

౧౯౪౪.

గమనిక.

ఆదర్శ మహాపురుషుల జీవితాలను చదివి వారి అంతరంగిక ఆశయాలను అర్థంచేసుకొనలేక బాహ్యచిహ్నమగు బ్రహ్మచారివ్రతాన్ని అనుష్టిందామని ప్రయత్నంచేసి విఫలమనోరథు డేవిధంగా అయిందీ — పేదపిల్లని ఆదరించి పోషించి పెద్దజేసినంతలో ప్రేమవాహినికి బంధితరాలై అతడే భర్తని మనస్సులో ఆరాధించుకొంటూ ఉండే, పెళ్లొద్దని నిరసించినతడు అనేక కష్టాలుపడి ఆఖరికి పెళ్ళి కేవిధంగా ఒడంబడినదీ —

అనువుగా చిక్కిందని మేనల్లునిఆస్థి హరిందామని ఒక ఆసామీ చేసిన అన్యాయం, ఇంట ఇల్లాలున్నప్పటికీ పరస్త్రీవాంఛాపరత్వంతో కామాతురుడై కడకు ఏవిధంగా జీవితరథాన్ని కూలదోసుకున్నదీ- భావసమ్మిళితం చిత్రించడానికే ఈకథాప్రయత్నం.

ఇట్లు: — రచయిత.

—• హెచ్చరిక. •—

 ప్రింటు 1200

అగ్నినిబోలిన నేత్రాలతో ఆలోచ . సార్థకంగా ఆకాశంకేసిచూస్తూన్నాడు హరి. అతనిచేతులో తెల్లటికాగితాలు మెరుస్తున్నాయి.

అస్పష్టతగా ఆలోచనల తర్జనభర్జనా [illegible] కాగితాలు తొడమీద మోపి పెన్‌తో ఏదో వ్రాయబోతుండగా [illegible] గాలి [illegible]ంగా వచ్చి పూలవనాన్నంతా '[illegible]' [illegible]ంది. హరి చేతుల్లో కాగితాలు 'టపటపా' కొట్టుకున్నాయి. '[illegible]' [illegible] తో పాలు [illegible] [illegible] వస్తూవచ్చి హరి కేసి దిగాలుగా చూస్తూ '[illegible]' [illegible] అంటూ [illegible] కాగితాలు [illegible] శశీ! ఇలాగున వచ్చావే' అంటూ [illegible].

'హరీ! మాఅమ్మకు ఆయాసం ఎక్కువయింది. ఆయాసాన్ని చూడలేక భయంతోటి ఇలాగున పరుగెత్తుకొచ్చాను.' అంటూ నేత్రాభినయం చేస్తూ చెప్పింది శశి.

'భయపడకు శశీ! నేనున్నానుగా!' అంటూ సముదాయించాడు.

'అందుకేగా ఇంత తొందరగా నీదగ్గర కొచ్చాను.' అంది శశి

'పొద్దుట డాక్టరు వచ్చాడా?'

'వచ్చారు. ఏదో తెల్లటిపొడిచ్చి భయపడనవసరం లేదని చెప్పిపోయారు. అయ్యో ఏమిటి హరీ! సాయంత్రానికే కాస్త ఎక్కువయ్యిందనుకున్నా. అక్కడ అమ్మకు ఎలాగుందో—' అంటూ శశి చెబుతుండగానే ఆ కాల్వలాంటి కళ్ళల్లో నీళ్ళు గిరగిర తిరగటం హరి గ్రహించి—

'అయ్యో శశీ ఇంక [illegible] [illegible] వెళదాం.' అంటూ [illegible] ముందు నడుస్తుంటే, పొంగుతూ వచ్చిన [illegible] నీటిలోనుంచి [illegible]

ఎగిరిన చేపలాగున, శశి మాలివస్త్రాన్నిగనేశైర్యంతో కనకాంతివేస్తోంది

— — — — — — — —

పాతబడిపోయి వెల్లడిపోయి నెర్రెలిచ్చినట్లుగా ఉన్నాయా యింటి గోడలు. పందెరపైన పరచినట్లుగా తాటాకులు అయినాకొన్నైన అక్కడ క్కడా చెదిరిపోయి ఉన్నాయి. అస్తమిస్తున్న భానుని రశ్మి ఆయిం టిలో అలంకరించిన అద్దాలులాగున మెరుస్తూ నిగనిపోయపుగాన్ని గుప్పి తున్నాయి. ఆయింటి లోపలభాగాన్ని పాడు సులకమాంచమున్నై వడుకొ ని పాడుబడిన దేవాలయంలో విగ్రహాలలాగున కళావిహీనంగా వుంది కాంతం. ఆరబోతూన్న గృద్ధకాంతులు ఆమె నీరసమైనా కళ్ళల్లో కను పిస్తున్నాయి. గాలివానకు నూరు చెదిరిపోయిన కొంగా ఆమె కుతూహలంగాదాం. గారుపడుతూన్న కపోతాలాగ కాంతం ముఖం తెల్లబడిపోయింది.

గుమ్మంలో ఉన్న కుక్కపిల్ల గట్టిగా మొరగడం మొదలుపెట్టింది శశి వస్తూండని కాంతంకు తట్టింది.

'ఆయ్—చంద్రీ! ఆగు. 'మన మాలియే' అంటూ వెనకనున్న శశి ఎదురుకవచ్చి చేతులుచాచి చందిరి అనే కుక్కతో చెప్పగా, మొర గడంమాని నాలుకచాచి తోక ఆడించింది. ఆలశ్యం చేయడానికి అవ కాశం లేనందున కుక్క ఆహ్వానాన్ని అతిశీఘ్రంగా అందుకొని ఆ జీర్ణ కుటీరంలో ప్రవేశించారు శశి మాలీలు.

సంతోషం చూపించడానికి బదులు చింతారేఖలు కాంతంముఖంలో కనుపించాయి. 'కాంతమ్మగారూ! ఎలాగున్నారు!' అంటూ మంచం గ్గరగా కాళ్ళమీద నిలబడి కాంతం ముఖంలోకిచూస్తూ అడిగాడుమా

'అబ్బా... బాధ! బ్రతికలేను—" అంటూండగానే శశి మాసి రహితంగా ఉన్న ఆమె వస్త్రాలను అధరాచట్టి అటుయిటు కదుపుతూ

'అమ్మా ఏమిటే పిచ్చిమాట లాడుతున్నావ్' అంది శశిగాచూస్తూ-

'అమ్మా శశీ! నీవేనా? మాలి వచ్చాడా?... చక్కటి సమయం లో వచ్చారు. అందుకు సంతోషం.' అంది కాంతం.

‘అలాగు అంటారేమిటండీ? నామాటలు నాకేమీ అర్థంకావడంలేదు

‘అర్థం కావడంలేదూ? నా దురదృష్టం’ అంటూ ఆయాసంతో పొడిదగ్గు దగ్గింది కాంతం.

‘అలాగున అపశకునంగా మాట్లాడుతారేమిటి?’ అంటూ మాళి

‘ఇక నాజీవితంలో అపశకునంగాక శుభశకునం అంటూవుందీ? —వుంది...కాని నేను చూడలేనేమో.’ అంటూ అర్ధనేత్రాలువిప్పి విశాలంగా కాంతం చూడడం ప్రారంభిస్తే—

‘అదేమిటే?’ అంటూ ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు మాళి.

‘నాశశిని నీవు పెళ్ళిచేసుకునే శుభసమయం.’ అంటూ శశిపైన ప్రేమచూపులు నిగిడిస్తే—పెళ్ళి వికారచూపులు శశి చూడలేక తలక్రిందుకు వంచుకొని కళ్ళనీళ్ళు పెట్టింది.

‘శశిని పెళ్ళాడ్డమా? ఎందుకు?’

‘నీవే? అలా ఆశ్చర్యపడతారెందుకూ?’

‘నేనా? మీతో ఎప్పుడయినా ఆమాటన్నానా?’

‘లేదు...కాని శశిని ప్రేమించావ్. ప్రేమ స్వేచ్ఛావిహారికి, అర్థంగాని అమాయకులు ప్రేమను కామంతోపోల్చి కఠినమైనకష్టాలు పడతారు నాకడసారికోర్కె శశిని పెళ్ళాడ్డమేనీవు.

‘ఆమాటను ఇప్పట్లో చెప్పలేను. నేను శశిని పెళ్ళాడినా—ఆడకపోయినా ఆమె జీవితాంతంవరకు పోషణవిధానం చూసేబాధ్యతనాది.

‘కాదు! నాఅంత్యసమయంలో ఇలాంటిఅడ్డంవేసి, ఆనందంగాపోయే నాజీవికి నిరాశ ఎందుకు పురిగొల్పుతావు? పోషించేబాధ్యతే ఉన్నపుడు పెళ్ళాడితేమాత్రం తప్పేముందీ?’

‘తప్పో—ఒప్పో—నేను చెప్పలేను. చెప్పి తప్పలేను. అందుకు నన్ను క్షమించి ఆవిషయాన్ని ఇక కదపొద్దు.’

‘పేదపిల్లనేనా?’

‘ఆసంశయముండుంటే ఇంతవరకూ రావడం ఎందుకూ?’

మాళీ! శ్రద్ధగావిను. నాజీవితవిషయాలు స్పష్టంగా చెబుతాను. ’ శ్రద్ధగా వినండి—అని కాంతం చెప్పడం ప్రారంభించింది.

‘ మాళీ! నేనూ నీలాగునే మొట్టమొదట్లో భాగ్యవంతులింట బుట్టిన బిడ్డనే. మోహనుడనే మహా లక్షాధికారికిచ్చి [illegible] చేసినారు. పెళ్ళయిన ఐదుసంవత్సరాలవరకూ అపారప్రేమతో [illegible] గానేచూచినారు. ఆరోసంవత్సరం ప్రారంభంకాగానే [illegible] సడింది. మోహనుడు మణి అనే పరస్త్రీని కామించి [illegible] నరకాంచూసే వారు. ఆపరిస్థితుల్లో నాహృదయం [illegible] చేసేదో—నాకే అర్థంకాదు. చేసిమహాత్ములు క్రోధరూపాల్లో [illegible] ఒకళ్ళకేసిఒకళ్ళం తీవ్రంగా చూసుకునేవాళ్ళం. ఆపని మగవానికి వంగి [illegible] భావం నాకష్టాల్లో [illegible] కాదు [illegible] డము శ్రేయస్సు కాదని ఆయన కుండేదికాదు. [illegible] అనుభవించేవాళ్ళం. మోహనుతో పరిచయంగా ఉంటూన్న మణి క్రివిధంగా ప్రవర్తించి [illegible] పంపాను.

‘ మణీ! మమకారంతో నీవు [illegible] కోరవిని మనదేశ [illegible] వంతో నామగనిని నీవశం చేసుకున్నావు. ఎప్పటికయినా ఆకోరవిషమాలంగా నీజీవితాన్ని దగ్ధముచేస [illegible] నా [illegible] నంగా ఆనంధామాలతో [illegible] నాహృదయం [illegible] కారాన్నిచ్చి. ఆసీనునిగాచేసి, [illegible] పూజచేస్తూయున్న నామోహనుని [illegible] నుండి అధి కారంతో నాఆనందాన్ని [illegible] అనుభవించడం న్యాయంకాదు. మణీ! ఐదురోజులు నీకు గడువిచ్చాను. [illegible] నా తప్పు క్షమించమని [illegible] బాగుంటుంది. లేదా ఆనాడు నీజీవితం [illegible] గలను.

[illegible]— కాంతం. [illegible] నేశాను. [illegible]

ఆవరించి ఉన్మాదిని స్థితికి తీసుకవచ్చింది. గతవుపెట్టిన రోజులు గంటలు మీద నడచివస్తున్నాయి. శరీరం సరిగా కృశించిపోతుంది. ప్రతిక్షణం ఏనాటి వేదికగా ప్రవహిస్తున్నట్లుగా తోచింది.

అయిదవరోజు సాయంత్రం ఆరుగంటలయింది. చిన్నగా నవ్వుతూ బల్లలోఉన్న ఖైజారును తీసి మొలలో గుచ్చి ముందునకు రెండడుగులు వేశాను. అనసూయలో పాపభీతి — ప్రజానింద — ప్రాణభయం — శకునాలు నాదృష్టిలో లేవు. అంతలో భర్త ఇంటిలో ప్రవేశించి కోపంగా నావైపుచూస్తూ — 'మణికి ఉత్తరం వ్రాసింది నీవేనా?' అన్నాడు

'అవును నేనే!—'

'ఆమెను చంపి నీవు జీవిస్తావా?'

'అది ఆమె చచ్చిన తర్వాత మాట.'

'ఆమె నిన్నే చంపితే—'

'దానికి ఆ పౌరుషం లేదు. ఉంటే ఇలాంటి హీనకార్యాని......

'ఇప్పుడు నీయెదురుగా వస్తే—'

'నేనుకోరిన షరతులకు ఒప్పినట్లయితే విడుస్తాను.'

'లేకపోతే—'

'పొడుస్తాను' అంటూ మొలనున్న ఖైజారును పైకి లాగేసరికి మోహంగా స్తంభించి పోయాడు. వణుకు దడతో తేరిగా చూడ్డం ప్రారంభించాడు. అంత నేనే—మోహాన— అబలను విడిచి పెట్టవా?' అన్నాడు కోపంగా

'— — — — —'

'నన్ను పరిపూర్తిగా ప్రేమించవూ?'

'నావల్లకాదు. ఆమెను ప్రేమించాను.'

'అపచారం కదూ?'

'కాదు. నీకోపకారణమే—మా ప్రేమద్వారము.'

'అది మీ శ్రేయస్సుకోరే కదూ?'

నా శ్రేయస్సుకోరితే నేగాఢంగా ప్రేమించినదానిని మనస్సు నొప్పించవ్వుగా.

‘ నా అనుజ్ఞలేనిదే అది ఇమ్ముగ్గులను ప్రేమించడం తప్పుకదూ? ’

‘ ఆ ధర్మశాస్త్రాలు నాకు పనికిరావు. ’

‘ అలా అయితే నష్టం చేయవలదనుకొన్నావూ? ’

‘ విడచిపెట్ట దల్చుకొన్నాను. ’

‘ నా ప్రేమకు తావు లేదూ? ’

‘ నాదగ్గర కాదంటూ వెళ్ళిపోతూంటే-కోపంగా చేయి పట్టుకులాగి ఆపుచేసి మోహనా! ఇలాంటి నీచగుణ సంప్రదాయుకుడవైతే మా పెద్దవాళ్లు నన్నిచ్చి నీకు పెళ్ళిచేయరు నీలాంటి జారగుణం కలవాడితో ఉండే దానికన్నా—అనుక్కుటింటూ ఉదరపోషణ చేసుకోవడం ఉత్తమం సరే! మీ మనిషీ—మీరూ స్వేచ్ఛగా ఉండండి. నేనే పోతాను. మీ స్వేచ్ఛకు భంగం కలుగుతుందేమోనని దానిని చంపడం మానుకున్నాను ప్రేమమాధుర్యం తెలియని మీలాంటి కాముకులకు కష్టాలుతప్పవు. ఆ జారిణి ఏవిషయంలోనో అపాయం చేయగలదు జాగ్రత్త! ఇదే వెళ్ళిపోతున్నాను. ’ అంటూ కైజారును అక్కడేవిడచి కళ్ళనీళ్ళు రాబోతూంటే ఆపుజేసుకొని ఆరుమాసాల గర్భిణితోనున్న ఆనాడు నేను సమ్మం విడచాను. ’ అంటూ కాంతం నిరాడంబరమైన తన జీవితాన్ని చెప్పింది.

నారాళ్ళి ఆశ్చర్యచకితుడై — ‘ కాంతమ్మగారూ! ఎంత త్యాగమయమైన జీవితమండీ! ఇంతకాలమూ ఎంతో పరిచయస్తులై యుండికూడా నాతో చెప్పలేదే. ’ అన్నాడు.

‘ నాయనా! ఎంత నా శ్రేయోభిలాషులైనప్పటికీ నా జీవితవిషయాలు నా అవసానకాలంలో చెప్పాలనుకున్నాను—ఆవిధంగానే-నా అంతరంగిక బంధువగు నీతో చెబుతున్నాను. జాగ్రత్తగావిను. ’ అంది.

2

నా తల్లితండ్రులు గతించి అప్పుడే మూడుసంవత్సరాలు కావస్తుంది. అందుచే నా అన్నయ్య దగ్గరకు వెళ్ళి జరుగు యూహా స్థితినంతా చెప్పాను.

నాకష్టానికి కళ్ళనీళ్ళు గ్రక్కే దానికి బదులుగా—కఠినమాటలు అన్నారు. అతణ్ణికూడా శాశ్వతంగా చేసుకుంటా తిరస్కారభావము తెలిబుచ్చి అనాథనై ఆగ్రామం విడిచిపోయి ఆత్మహత్య చేసుకుందామని అనేకసార్లు ఆలోచించాను. అందరిచేత తిరస్కరించబడితిని. మానవతికి మగని ఎడబాటుకన్నా మరొకటి లేదనుకొన్నాను. ఎన్ని ఆలోచించినప్పటికీ—గర్భంలో ఉన్న శిశువును హత్యచేయబోతున్నానని ఎంతో జంకేదాన్ని. ఇంతవరకూ నాగర్భంలో ఉన్న ఈశిశే నామరణ నిరశనకు ముఖ్యకారణము. తెల్లగా మెరిసిపోతూయుండే నాశరీరకాంతి కందిపోయి నల్లగా కనుపిస్తూవుండేది. 'కల్ల పలికించాన్ని నమ్మిద్దంటూ వైరాగ్య గీతికను నాకంఠాన్నెత్తి పాడుకుంటూ పిచ్చిబడి పోతూయుంటే ప్రజలు నిశ్చేష్టులై నాకేసి తీక్షణంగాచూస్తూ— నా స్థితికి ధర్మంచేస్తూయుండేవారు. అత్తింటికీ—పుట్టింటికీ— సంబంధంలేని దూరగ్రామాలు పోతూ తిండికి తమాషాపాటలతో ఈ స్థూలదేహాన్ని పోషించుకుంటూ రెండుమాసాలు గడిపేశాను. ఏసమయానికి ఏవిధంగా నాజీవితంలో మార్పు గలుగుతుందో అనేభయం తొమ్మిదోమాసం ప్రవేశించగానే ప్రబలింది ఆ ఆలోచనతోనే తగినస్థానం ఏదైనా దొరుకుతుందా యని నాహృదయం ఎంతో తాగుల్లాడేది. పాటలవల్లనైనా జీవితాన్ని పోషిస్తున్నప్పటికీ భవిష్యత్తు ఏవిధంగానా? అని ఆలోచించేదాన్ని.

ఆరోజున మనస్సులో ఆలోచనా పరంపరలు ప్రబలం కావడంవల్ల చిత్తస్థితి సరిగాలేక మత్తాధైర్యం మనస్సునకు పురిగొల్పుతూ—

'స్థితిగతులకు చింతలేటికే?! పతిలేదని యాతన లేటికే......?
మతిమొగ్గదయాయామాయానటనా! పతిగతి అపరమాత్మయె జీవా!'

అలాగున నేను పాడుతూ పోతూయుండగా—

'అమ్మా! మాయమ్మగారు పిలుస్తున్నారు.' అంటూ ఎనిమిదేళ్ళ వయస్సులో ఉన్న నీవుకి ఓ పనిపిల్ల మీయమ్మదగ్గరకు తీసుకుపోయూ పుష్పాంజలి—' అంటూ ఆమాసంతో వగరుస్తూ అడిగింది నాతో.

ఆదమరపుగా ఏదో ఆలోచనలో ఉన్న మాలి అదరిపడి అమాంతంగా అడిగిన దాని అర్థం గ్రహించి — అవును. నేనే — కాని మా అమ్మగారూ మీరూ మాట్లాడిన విషయాలు నేను సరిగా వినలేదు. కాస్తంతే వింటున్నాను. '

' మాలి! నాకు ఆయాసం అధికమౌతూంది. మాట్లాడుతూంటే మనస్సు నిర్వస్థితిలోకి పోతూంది. మీతల్లిగారు నన్ను అనుకున్నదాన్నని అనాదరణ చూపకుండా, అధికగారంగా ఒక ఆసనంపై కూర్చోబెట్టి-అమ్మా మీదేవూరు? అని అడిగింది.

' మీరు అడగడంలో అర్థముంది. చెప్పడానికిమాత్రం నాకు చింతగావుంది. ' అంది విచారంతో.

' వద్దు. మీ మనస్సునకు నొప్పి తగిలితే ఆ మాటను అడగను. '

' అమ్మా! మీదెంత కరుణార్ద్ర హృదయమమ్మా! '

' ఎన్ని ఉంటే ఏమిలాభమమ్మా — ఆధారుడైన భర్త లేకపోతే భార్య బ్రతుకు వ్యర్థం కదమ్మా? '

' అలాగున మనం అధైర్యంపడ్డంవల్లనే మనలను అబలలమన్నారు. అర్థంగాని ఆలోచనలుపెట్టుకొని పోయినభర్తను బ్రతికించుకోగలమా? భర్త పోయినంతమాత్రాన భార్యజీవితం హేయమైందని అనుకోవడం వెర్రితనము. మగడుపోయినా మనశీలత్వాన్ని ఏవిధంగాకూడా కళంకాన్ని ప్రాప్తింపజేయకుండా-మనంకూడా మగవాళ్ళలాగున — జ్ఞాన విజ్ఞానములను విమర్శిస్తూ మహోన్నతాశయాలను నుత్కృష్టత గాకుండ నెరవేర్చుకుంటూ — పురుషజాతికన్నా హీనులమని దౌర్భాగ్యాన్ని చెందకుండా, ఆదర్శత జీవితాన్ని గడపుకున్న ఆడదే ఆడది. ' అంటూ ఉద్రేకపూరితంగా నేను చెబుతూవుంటే —

' అమ్మా! నీవు అనుకున్న- తినేదానవు కావు. ఆడజాతికి ఆదర్శప్రాయురాలవు. నీవు నాలుగు మాటలు చెప్పేసరికల్లా నాలో ధైర్యజ్యోతి వెలిగి వ్యాకాంతులను ప్రసరిస్తూ పరిపూర్తి అయిన ప్రశాంతత ఏర్పడి జేలతనము పోయింది? ' అంటూ ఆరోజున నన్ను భోజనానికి ఉంచింది.

ఆరాత్రే—నాగర్భవేదన హెచ్చుకావడంవల్ల శాంతకూడా ఉపచారాలుచేస్తూ—ప్రతినిమిషం నాకు ధైర్యాన్ని పురిగొల్పుతూఉంది. సరిగా అర్ధరాత్రి సమయాన్ని ఈశశి పుట్టింది. శశి సౌందర్యానికి ఆమె ఎంతో సంతోషించి వారంరోజులు గడచినతర్వాత శశి అని ఆమెపేరు పెట్టింది. పథ్యపానాదుల విషయంలో బహుశ్రద్ధగా ఆపద్బంధువులాగున కాపాడుతూ, తన ఇంటిదగ్గరనే ఉండమని ఎంతోపట్టుపట్టింది. శాంత ఎన్నిచెప్పినా నామనస్సులో ఏదోదిగులు నన్ను ఏడిపిస్తూనే యుండేది ఆబాధను విమర్శిస్తే ఆమెసొమ్మును తినడంతప్పని తోచిందినాకు.

నాలుగుమాసాలు గడచినతర్వాత నేను వెళ్ళిపోతాను. అని అనడంతోనే, ఆమె ఎంతో విచారించి ఈలాగున ఈజన్మలో అంటూ వనుకోలేదు కాంతం. ' అంది శాంత విచారంతో

' అమ్మా! ఎంతకాలం నీఆశ్రితురాలుగావస్తే ఆదాయాన్ని తినడం— అది బాహ్యశరీరానికి సౌఖ్యదాయకంగా తోచినప్పటికీ అంతరంగికంగా నామనస్సు ఎంతో బాధపడుతూంది. కావున నీకు ఏదైనాపనిచేస్తూ నీ సొమ్ము తినడం న్యాయం. మీపూలతోటలోఉంటూ మీపూలచెట్లకు నీళ్ళుపోస్తూ, నీయింటికొస్తూంటాను. అందుకు నా కర్తవ్యాన్ని నీవు భరిస్తూ నన్ను యధాగౌరవంగానే చూస్తూయుంటే, నామనస్సు సంతృప్తిగావుంటుంది. అనేటప్పటికి ఆమె అందుకొప్పుకొంది. ఆమరునాడే ఈ పూలతోటలో ఈగృహంలో ప్రవేశించాను మాశశితో.

అప్పటినుంచి ఇప్పటివరకూ ఆమె పోషణావర్గంలోనే వుంటూన్నాం శాంతమ్మగారి గుండెజబ్బులోనే చనిపోయింది. ఆమెపోయి సంవత్సరం కావస్తూంది. ' అంటూ కాంతం ఇక చెప్పలేకపోయింది. ఆయాసం అధికమైంది కాంతం మాళినిని మొట్టమొదట్లో అడిగినప్రశ్న మళ్ళీజ్ఞాపకం రావడంవల్ల తేలిపోతూన్న దృష్టిని మాళిమీద ప్రచురిస్తూ—

' మాళీ—నాశశిని...... పెళ్ళాడవూ? ' అంది ఎంతో ఆశతో

మాటలు వినిపించని మూగవానిలాగున నోరు మెదపకుండా ఏదో

యోచిస్తూ వెర్రిగా చూస్తున్నాడు మాళి.

“మాళీ... మాట్లాడవూ...?” అని [illegible] ఉద్రేకింప జేసి, జారిపోతూన్న ప్రాణశక్తిని పట్టుదలతో నాపి, లాక్కుపోతూన్న నాలుకను నడిపించి, ఎండిపోతూన్న పెదిమలనువిప్పి అడిగింది కాంతం.

‘స...... ...రే!’ అని సంశయంగా సమాధానం ఇచ్చాడు మాళి

ఆమాట చెవిని బడగానే అత్యానందోద్రేకంతో [illegible] గా తైపోయింది. ఆ ఆనందంలో ఆమె కన్నుమూసింది. శశి, మాళి గొల్లుమన్నారు. యథావిధిగా కర్మకాండంతా జరిగిపోయింది [illegible].

— — — — —

మాళి భావకవి. అత్యున్నతమైన ఆశాసౌధాలను తన భావవీధిలో నిర్మించుకొని అందు సంచారం చేస్తూ సుఖోల్లాసా[illegible]టాడు. జమిందారు ఏకైకబిడ్డడు. అరచేతిలో వెన్నముద్దలాగున అత్యంత గారాబంగా పోషించారు. కాల అచిరకాలములోనే కన్నవాళ్ళు కరువై పోయినారు. స్వామిమాళి మేనమామ అతడే మా [illegible]లపై అధికారాన్ని చలాయిస్తూ, అందుమూలంగా నెలవారీ అరవైరూపాయలు జీతాన్ని తీసుకొంటూయున్నాడు. మాళి చదివింది స్కూలుఫైనల్. ఆచదువును ఏవిధంగా ఆచరణలో పెట్టాలో అర్థంచేసుకొని, అనేక మహాపురుషుల జీవితాలను చదువుతూ, వాళ్ళుచేసిన త్యాగకార్యాలకు [illegible] పొగడుకుంటూ తనజీవితాన్నికూడా త్యాగమయం చేయాలని తలుస్తూ యుండేవాడు. మాళి అధ్యాత్మికచింత [illegible]. అందుచేతనే వివేకానందులాంటి దివ్యపురుషుల జీవితా[illegible] యుండేవాడు. అంచేత నిత్యానందనే నిరాడంబర యోగీశ్వరుని గురువుగా ఎన్నుకొని— ప్రస్తుతము అతను బోధించు సత్య[illegible] ఆచరణలో పెట్టడానికి చాల ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

తానుకూడ మహోన్నతమైన ఆత్మశక్తిని సాధించాలని [illegible] చాలంటే బ్రహ్మచర్యం ముఖ్యంగా అవలంబించా లనుకున్నాడు.

అసత్యప్రపంచాన్ని నమ్మకుండా నిత్యానందదాయకమైన పరమాత్మనే నమ్మాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. తన ఆశయాలను స్పష్టపరచే చక్కటి వ్యాసాలువ్రాసి మధ్యమధ్య పత్రికలకు పంపిస్తూండేవాడు. ఎంతప్రయత్నానికి మాళి ప్రయత్నంచేస్తున్నా—అప్రయత్నంగా ప్రేమగీతికలు—ప్రణయభావాలు—వాటియంతట అవే హస్తాన్ని బ్రతిమాలి వ్రాయించుకొంటున్నాయి. అవికూడా పత్రికలు శిరసా స్వీకరిస్తున్నాయి.

నళిని స్నేహం తన ఉన్నతభావానికి వ్యతిరేకమవుతుందేమోనని మాళి అస్థైర్యపడుతూ ఉండేవాడు. మాతృఆజ్ఞానుసారంగా పిచ్చివైరాగ్యాని వెంటనే అవలంబించేవాడు. నళిని ఒకరోజు చూడకపోతే హృదయం ఎంతో గాఢవ్యాకులం చెందేది. ఆమెనువిడిస్తే, అందుమూలంగా హృదయానికి శాంతిలేదు పైగా పాపాన్ని సంపాదించవలసి వస్తుందేమోననే భయం. ఇన్ని ఆలోచనలతో ఆమెను చూస్తే, ప్రేమపాశానికి బంధితుడౌను. కాబోలేమో, ఏవిధంగానబ్బా! అంటూ ఎంతో ఆలోచించేవాడు మాళి. మాళి మేనమామ స్వామి పైకి మంచిగా మాట్లాడినా అంతర్భావంలో ఎప్పుడూ కుత్సితపుయోచనలే. ఆస్తిని హరించాలనే పాడు బుద్ధితోయున్నాడు. స్వామిని చూసేసరికే మాళి హృదయం ఎందుకో కోపపూరితమై, స్వామిమాటలను లెక్కచేయకుండాకూడా చేసేది.

౩

' ఏమోయ్! వెంకన్న తాతా! ఎక్కడకూ అంతఆరాటంగా వెళుతున్నావ్ ' అన్నాడు మాళి.

' చిత్తం. బాబుగారా ఏమిటిక్కడ ' అంటూ ఆశ్చర్యంగా పలుకరించి నాగనే ఆనందంతో సంభ్రమాన్నివ్వక అలాగే నిలబడ్డాడు వెంకన్న.

' అవునోయ్, నేనే—' పిలిచాను ఎక్కడికి?

' పొలం పోతున్నాను బాబుగారూ! '

' నలుగురి సాగోడున్న ఉంటా ఏమిటిక్కడ '

‘ అంత అదృష్టముంటే—లోటనేది ఏముంది దొరగారూ! ’

‘ యిప్పుడుమాత్రం నీకొచ్చిన లోటేముందోయీ? ’

‘ లెక్క—చూసుకుంటే అంతాలోటే బాబుగారూ! ’

‘ అవుతే నీకు సంతానం ఏమైనా ఉందా? ’

“ ఏమని చెప్పను బాబయ్యా……ఎన్నో పూజలు పునస్కారాలు చేస్తే లేక లేక ఒక ఆడపిల్లపుట్టింది. పెళ్ళీడుకొచ్చిన ఆబంగారుబొమ్మను చూచి భగవంతుడు తన్నుకున్నాడు స్వామీ! ”

‘ అయ్యో పాపం! మగపిల్లలెవరూ లేరూ? ’

‘ లేరు బాబూ! ’

‘ మీరిద్దరేనా? సంపాద సరిపోదూ? ’

‘ బాబూ! రోజంతా పూనం కష్టపడితే పావలా రావడం బ్రహ్మాండం గా ఉండేది బాబయ్యా! రెండురోజులు పనుంటే—నాలుగురోజులు లేదు. ఏలాగు బాబూ! బతకడంఅని ఆలోచిస్తూ పోతుంటే మీరు పలకరించారు.

‘ సరే! నీ బ్రతుక్కి—మీ భయం లేదుగాని నాతోరా! ’ అంటూ వారు ముందు నడుస్తుంటే—వెనకనే వెంకన్న నడక సాగించాడు. ఇద్దరూ పూలతోటలోనికి చేరుకొన్నారు. మవునంగానే

‘ శశీ! శశీ! ’ అంటూ భవనద్వారంకేసి చూస్తూ పిలిచారు ప్రభువు.

‘ ఓహో! మవ్వా! ’ అంటూ బాలచంద్రునిలాగున తేజరిల్లుతూ యున్న దివ్యకళలతో శశిచక్కావచ్చి—‘ఆయనెవరూ’ అని అడిగింది

‘ ఈయన పేరు వెంకన్న. చాలామంచివాడు. నీకు ఈ భవనంలో సహచరులుగా ఎవరూ లేరుకదూ? ఈయన భార్యతోసహా కాపురం వస్తాడు. నీకిష్టమేకదూ? ’

‘ ఇష్టమా? అని హైగా అడుగుతున్నారేం? నేను ఒంటిగా ఈబంగళాలో ఉండవలసి చాల భయంగావుంది. తప్పకుండా ప్రవేశపెట్టించండి.

‘ వెంకన్నా! ఈబంగళాలో ఉంటూ ఈపూలతోటను నిత్యం చూస్తూ, శశికి సహాయకులుగా నీవూ నీభార్యా ఉండాలోయి. ’ అన్నాడు.

'ఇంత ఆదరణ చూపిస్తే కాదంటానా బాబయ్యా!

" శశికి ఏమీ అపాయం రాకుండా కంటిరెప్పలా కా[illegible]గలరూ?"

' యథార్థంగా చూస్తాను బాబూ! కన్నకూతురు [illegible]పోయింది కదా! ఇక మా కెవ్వరు బాబూ! ఈ శశినప్పు—కళ్ళల్లో పెట్టుకొని కాపాడుతూ యుంటాము దైవసాక్షిగా స్వామి. '

' సరే! బాగుంది. ఆమె వంటవిషయంలో మీ రేమీ జోక్యం కలగజేసుకో నవసరం లేదు. మీరు మాత్రం సహాయంగా వుంటూ పాటాపుం చి కనుకుంటూ యుండవలసి అంటేనాలు. జెప్పిన నా ఆజ్ఞలకూడా తగునట్లుండాలిసుమీ! నీకష్టానికి తగ్గా ఫలితం ప్రతినెలా జీతంగా ఇస్తావుంటాను. రేపు మంచిరోజే రేపే బంగాళాలో ప్రవేసించండి. '

' చిత్తం అలాగే బాబుగారూ! నాకు చాలా సంతోషం అయిందండీ రేపే వస్తామండి బాబూ—తమ సెలవు.

' సరే! నీవు వెళ్ళి రేపుఉదయాన్నే నీభార్యతో బంగాళాలో ప్రవేశించాలి. ' అన—వెంకన్న సంతోషంగా సరేనని వెడలిపోయెను.

' నిన్నటిపాఠాన్ని కంఠతా పట్టేవూ? ' అంటూ నిర్బంధరూపంగా మువ్వళి అంటూంటే, శశి లోనకుపోయి పుస్తకాలు చేత్తోపట్టుకొచ్చి—మువ్వళిముందుగా పెట్టి భర్తృహరిసుభాషితాల్లోపద్యాన్ని పుస్తకం మూసి

తనిసిరా వేల్పులు ఘన రత్నముల చేత?
జెరసిరే భయంకర కాకోల విషము చేత?
విడచిరే యత్న మమృతంబు వొడముదనుక
నిశ్చితార్థంబు విడలరు నిపుణమతులు.

అంటూ శశి పాడుతూంటే, మువ్వళి మనోభావాలు ఎక్కడికో పోయాయి. తదేకంగా మాత్రం శశికేసి చూస్తూ యున్నాడు. ఆలోచనలు హృదయంలో భావాన్ని కంఠమాధుర్యాన్ని మననం చేస్తూయున్నాయి. పాటల్లో లోపం పట్టుకొని అడగడానికి సిద్ధంగా యున్నాడేమోనని భయంగా మువ్వళి కేసి చూస్తూవుందిశశి. అయిదునిమిషాలవరకూ ఎవరూ

మాటాడలేదు. [illegible]

అతని [illegible] అనాదిగా [illegible]

'అప్పగించగానే సరిగాదు. సత్యం జ్ఞానాన్ని అవగాహన చేసుకోవాలి.

'అవగాహన చేసుకొని, ఆచరింపగలిగే అర్థమౌతుంది పాపా!—

'నిత్య త్యాగం వదలరు నిర్ఘృణమతులు అంటే దానర్థం తెలుసా? '

'తెలుసు చిన్న కన్యనాప్పుడా? '

"అల్లరిపిల్లా! [illegible] త్రిగుణయ [illegible] నీ ప్రశ్నోత్తరం వరుసలో యుంటుందా? '

'ఎప్పుడూ నీతో మాటాడుతూ యుండాలనే ఉద్దేశ్యం మల్లి అంటూ శశి అంకురిస్తున్న చిరునవ్వును ఆమోదంగా పెదవులమీద చిందులాడిస్తూ ఆశదీర మల్లికేసి చూచింది.

'అయ్యాగారు! స్వామిగారు రమ్మంటున్నారు! ' అంటూ ఒక పాలేరువచ్చి మల్లి ఎదురుగా నిలబడ్డాడు.

'ఏరా? ఎక్కడున్నారు? ' అని ఆశ్చర్యంగా మల్లి అడిగేటప్పటికల్లా 'అదుగో' అనే భావాన్ని వెల్లడిచేస్తూ వేలుపెట్టి ఎదురుగాసంపెంగ పొదదగ్గర నిలచిన స్వామిని చూపినాడు.

ఎప్పటినుంచి వారిమాటలు వింటూ అలాగున నిలబడిపోయినాడో, శశి మల్లిలు గ్రహించుకోలేక పోయినారు.

[illegible] కోరకంచులు నిలిపినట్లుగా [illegible] చూపులు శశిమీద నిగిడ్చి, [illegible] శరీరం, సున్నితహృదయం [illegible] చూపునకు [illegible] గజగజలాడే హృదయాన్ని చేతో అదుముకుంటూ రెండో చేతో పుస్తకాలు పట్టుకొని [illegible] లోనకు వెళ్ళిపోయింది శశి.

స్వామితాను మల్లికి కొంత [illegible] కలిగించక [illegible] సప్పటికి ఆకంగారును [illegible] [illegible] చేసి [illegible] ముందికి అనుకుంటూ [illegible] మర్యాదగా స్వామి [illegible]

చేతి మఫ్లరు నిలచినాడు.

'ఏరా శ్రీ! నీదగ్గిర కూర్చుండే ఆపిల్ల ఎవరూ?'

'ఏ పేదపిల్ల'

'పేదపిల్లా?'

'అవును. అంత ఆశ్చర్యపడతావేంమురా?'

'ఆశ్చర్యంగాదూ? పేదపిల్ల ఏమిటి? ఆ అపురూప సౌందర్యమేంటి?'

'పేదల్లోవున్నా తరం అందకత్తెలు లేరనా నీ ఉద్దేశం.'

'ఉంటే ఉండవచ్చును. అయినా ఆపిల్లతో నీకంత చనువెందుకూరా'

'చనువుగావుంటే?'

'వుంటే—గింటే అంటూ ప్రతిమాటకు పెడసరంగా మాట్లాడతా వేమిటోయి. ఏదైన నీమంచికోరి నేను ప్రాకులాడుతూ ఉంటే రెండుగా నిమాలకు అధికారి వేమిటోయ్? ఆ అనాధపిల్లకు శ్రమపడుతూ చదువు చెప్పటమేమిటి? ఎవరైనా చూస్తే మనగౌరవానికి హీనంకాదుటోయి.'

'గౌరవా గౌరవాలు లెక్కించుకునే వాళ్ళకుగాని నాకు లేవు! అనాధ ఐనంతమాత్రాన ఆమెను అందరు నిరసిస్తే ఆమెగతేంకావాలి. స్వార్థపరులకు గౌరవార్థం అనేది గొప్ప పొట్టు. మామా! ఈపిల్లతల్లి కాంతం అనేఆవిడకూ మాఅమ్మకూ గొప్పస్నేహం. అనాధ అని ఆ కాంతాన్ని అప్పుడే మాఅమ్మ ఏనాడూ తిరస్కరించలేదు. ఆమెను ఆదరించి అంతో ఇంతో సహాయం చేసింది. ఆ కాంతం—నాతల్లి ఇద్దరూ కూడా ఏకాకిని చేసిపోయిన ఆ అమ్మాయిని, నిజ సమస్యల్ని అమ్మ ఆజ్ఞను పరిపాలించి అనాధను కాపాడాలనే ఆపిల్లకు విద్యాబుద్ధులు చెప్తున్నాను.'

'ఓ పేదపిల్లను పోషించే పెద్దమనిషివిగా—'

'కాదా?'

'ఔను. శృతిమించి రాగాన్న పడగలదు జాగ్రత్త!' అంటూ పిలవంగా నవ్వాడే—

'అర్థవిహీనముగా మాట్లాడ్డం అనవసరం. తాపీసమయం నాతో మా

ప్లాష్ఠానికి నీకు అధికారం లేదు. నీ ఉద్యోగ గౌరవము ఎంతవరకో కాపాడుకో—' అని మాలి తీక్షణంగా చూస్తూ అంటే—

'చిత్తం' మంటూ గిరుక్కున తిరిగి చక్కాబోయాడు స్వామి.

4

కొంతకాలం పోయిన తరువాత సంస్థానంలో అపాలనాన్నంతా పునస్సశోభ చేకూర్చినాడు మాలి. పాతబడిపోయిన పాత కాలాన్నిబట్టి తీసి నూతనాన్ని విరజిమ్మే సుందరభవనాన్ని నిర్మింపచేశాడు. ప్రపంచంలోకల్లా తనకు ప్రియతమైన శశిని ఆసుందరీభవనంలో స్థాపనచేసుకున్నాడు.

ఆ ప్రేమమూర్తికి సహాయకారులుగా సద్భావంతో విలసిల్లె వయసు మీరిన ముసలిదంపతులను అందుండ నియమించాడు. పూలమొక్కల చుట్టూ వేయించాడు. ప్రతిరోజు ఆ అపురూప సౌందర్యవతైన శశినిఆరాధిస్తేనేగాని మాలి ఉండలేడు. ప్రతిరోజూవచ్చి ప్రేమ హృదయానికి శాంతినికూర్చే మృదుసంభాషణ చేస్తూయుండేవాడు.

స్వామిచూచిన విషచూపులు శశి హృదయంలో నివాసం ఏర్పరచుకొని, నిర్మలమయమైన శశి నిండుహృదయ కోలనులో బండరాతిని తోసినట్లయి కలకల కెరటాలు ప్రారంభమైనాయి. తల్లికి దూరమై తన వారనేవారు లేక తల్లడిల్లేసమయంలో తన్ను కంటికి రెప్పలాగున కాస్తూ నీతిబోధనలు చేస్తూయున్న మాలిని మనస్సులో ఎంతో స్తుతించుకొందిశశి

సుమారు మూడుగంటలైంది. మోహనమూర్తిలాగున మాలి ప్రద్దస్సు వేసుకొని, సంవత్సరాది సంచికకిచ్చిన తన 'సత్యశోభ' అనే గీతిక తన చేతిలోనున్న పత్రికనువిప్పి చదువుకుంటూ శశికి చూపించాలని వచ్చి—'శశీ—శశీ—' అని రెండుమార్లు పిలిచాడు. జవాబు లేదు.

'గంగన్నతాతా.'

'........................'

'ఋషిస్స—చెప్పు—ఓ, వెంకన్న తాతా!'

'.... .. ..'

"ఎవరూ లేరేమిటి. ఎక్కడికి పోయారో చెప్పా—' అని విసుగుతో చతికిలబడ్డాడు ఒక కుర్చీలో.

'కూ—' అంటూ లోపలినుంచి కోకిల కూయిస్తూగా సమాధానం ఇచ్చింది శశి. వాలిపోయిన హృదయం నిలదొక్కుకుంది.

'శశీ నీకొక శుభవార్త. కోయిలపిల్లవై పోతున్నావు, తొందరగా రావేం నేను వ్రాసిన 'నవ్యశోభ' అనే గీతిక పడింది. నీకు చూపిస్తా తొందరగా రా.'

'నవ్య......శోభా?'

'అవును.'

'దాని అర్థాన్ని బాగా గ్రహించుకొని అక్కడే నిలబడండి.'

'అవేమాటలు? అంటూ—గిండీ—లోకి పోయింది వ్యాసారం."

'నవ్యశోభ వచ్చినప్పటి నుంచీని.'

'నీవా నేమాటకు అర్థం లేదు బైటకేగా.'

'ఆలోచిస్తే అర్థమవుతుంది. నేను రాకూడను.'

'వాస్తే తీసుకువస్తాను.'

'మీరు ఇక్కడకు—నేను బైటకు రాకూడను.

'కోపబుద్ధిన ఎక్కడికినుంచో—' అన్నా హాస్యంగా.

'నవ్య...శోభ' అంటుండగానే శశి కంఠాన్ని సిగ్గుకప్పేసింది.

'అదిగో ఇలాంటికి రానిస్తుంటే కూడదంటాను నేను. వస్తున్నాను చూడు' అంటూ లోనికి వస్తూనాం వెళ్లబోతుండె—

'బాబుగారూ! లోనికు వెళ్ళకండి!' అని మాటాడుతున్నది గంగమ్మ కంఠం వినిపించింది. ఆగిపోయి వెనక్కి తిరిగి చూశాడు.

చేతిలో వచ్చింది చాప సుట్టతో వస్తూంది గంగమ్మ.

'ఏమిటి గంగమ్మా! ఈ హడావిడింతా?'

'మునపటి కాదాం అంటూ చాప స్తంభానికి జారవేసి చతికిలబడి కూర్చుంది గంగమ్మ.

'శశీ! శశీ! ఏంచేసింది—త్వరగాచెప్పు నీళ్ళు నములకు.'

'శశి పుష్పవతి అయింది.' అని నవ్వింది.

'శశి పుష్ప... అంటే—ఓహో అదా! అబ్బా!' అంటూ పకాలు మని నవ్వేడు వాళి. అంతవరకు నవ్వూరావుకున్న శశికూడా నవ్వింది.

'గంగమ్మా! ఈవిషయంలో ఖర్చెంత అవుతుందో నాకు బాగా గా తెలియదు. చెప్పు అవసరం......' అంటూ జేబులోనుంచి పర్సు తీస్తూయున్నాడు—వాళి.

'ఎందుకుబాబు ఖర్చు. అనవసరంగా ఆ అమ్మకు నావనే బంధువులు మీామా, మేనమామ ఎవరున్నారు? భోజనాలు బొట్లు పెట్టడానికి స్నానం చేయించేవరకు నేతితో చేసిన మిఠాయి, గోధుమరొట్టెలు, పెట్టు పీటకిమాత్రం తప్పనిసరిగా ఐదురూపాయలు అవుతాయి. ఇహ ఆశశిని పదికళ్ళల్లో పడే ఏర్పాటులు ఏమియు చెయ్యొద్దుబాబూ అందిగంగమ్మ

'మంచిది మామ్మగారూ! మీరు చెప్పినట్లుగానే చేద్దాము. యిదిగో ఈపదిరూపాయలు మీదగ్గరుంచి ఖర్చుపెట్టండి.' అని యిచ్చాడు

"ఎందుకు బాబూ! ఇంతకుముందే మీతాతగారిని బజారుకు పంపించాను వచ్చేచచ్చి. అయ్యో ఉండండి, బాబు! మాటలధ్యాసలో మరిచిపోయాను. చాపవేసి కూర్చోపెట్టలేదు.' అంటూ లోపలికెళ్ళింది.

మోహనమైన ఆ నగుమోము చూస్తూ కనువుతీర ఒకసారి చూడాలని వాళికళ్ళు కాంక్షిస్తున్నాయి.

వాళి తలచినట్లుగా శశి తలుపుదగ్గరగా తలవని తలంపుగా వచ్చి వాళినిచూచి—'అయ్యో! ఎంత పొరపాటు—ఇక్కడే వున్నారు?' అంటూ ఆశ్చర్యంగా ఒక్కగంతులో అవతలకు వెళ్ళిపోయింది.

కాసమయంలో వికసించి కళకాంతులతో ప్రశాంతస్థానంలో ఉన్న మనస్సు ప్రతిబింబించినట్లుగా—ఆశశి సుందరవిగ్రహం గాఢంగా కళ్ళ—వాళికి మనోరంజకమైంది. అలాగే నిలబడిపోయాడు. శశి మళ్ళీ కనపడుతుందేమోనని.

ఎప్పుడొచ్చారండీ బాబుగారూ!' అంటూ వెంకన్న వెనక పాటుగా తాటాకుబుట్ట నెత్తిపై పెట్టుకొని మౌళిని ప్రశ్నించాడు.

'ఓహో! ' మీరా! ఆబుట్టలోవి ఏమిటి?'

'మీకు తెలియదాండి అమ్మాయి... ...'

"ఆ—తాతా తెలిసింది. ఆబుట్ట లోన పెట్టితారండి. చాలా బరువుగా ఉంది పాపం' అంటూ మౌళి అనేటప్పటికల్లా మాటాడకుండా వెంకన్న లోపలకు వెళ్ళిపోయాడు.

సావధానంగా చలువచప్టాపై కూర్చుని చేతిలోవున్న పుస్తకాన్ని విప్పి చిన్నకంఠంతో పాడుతూయున్నాడు మౌళి.

'మిలమిలా మెరసేటి నీలాలు నీకళ్ళు । గలగల్లాడేటి గజ్జలునీనవ్వు।
కలకల్లాడేడి కాంతిరేఖలమోము । బిలబిల్లాడేడి పట్టుకుచ్చుకురులు.
నవ్యశోభవు-నీవు- నాహృదరాశ్వి నానాటికేసివు-నాప్రేమవాహినీవిశశీ

'ఆ విన్నానులెండి: అక్కడకుచాలు.' అంటూ లోపలభాగంనుంచి శశి అనేటప్పటికల్లా——

'నీవు వింటావని ఎవరూ చదవటంలేదు' అన్నాడు నుమారుపైకెత్తి.

'గంగమ్మగారూ! శశీ ఆకాస్త ముక్క ఎందుకు కలిపేవో అడగండి' అంది శశి లోపలనుంచి.

'శశి అంటే నీనొక్కర్తివేనా? శశి అంటే చంద్రుడు.'

'మీరువ్రాసిన భావగీతికలకూ ఆచంద్రుడికీ సంబంధం ఏముందో?'

'... ...ఉంది. చంద్రుడు ప్రశాంతమైన ప్రేమను ప్రబలమైనబలాన్ని చేకూరుస్తాడు. తెలిసిందా? గంగమ్మగారు అమ్మాయి ఓడిపోయినది.' అంటూ మౌళి ఉత్సాహంగా హేళనచేస్తూంటే ఎచ్చుని చాపమీదకూర్చున్న శశి ముఖమండలంమీదిని ప్రశాంతచంద్రికలు బయలుదేరాయి. అంతలో అంతిగ్గా మాటాడుతూనే బావురుమనసిగ్గుకమ్మింది

'బాబు చదువుకున్నవాళ్ళబాబూ! నేను ఏమని సమాధానం చెప్పను?' అంటూ కాస్త సహాయంతో కూర్చుంది గంగమ్మ.

'మీమాటలు వింటే ఎంతో ముద్దుగా వుంటూవుండి—' అంటూ వెంకన్నవచ్చి వాళ్ళకి కొంతదూరంలో నిలబడ్డాడు.

'అవుతే బాబూ నేను అడగొచ్చునో అడక్కూడదో నాకు తెలీదు కాని మీ మామయ్యగారు మీమీద కక్షగా ఉన్నారంట కారణం ఏమిటి? బాబూ' అంది గంగమ్మ.

'అబ్బే! ఏమీలేదు. ఆయన గిరహా అంతేనే.'

'దొరగారూ! పదిమంది ఖామందార్లో వుండకూడా నేస్తాలని కంకణం కట్టుకున్నారట. అకస్మాత్తుగా ప్రస్తావం చేసిందంటే ఆయనగార్లు ఇవన్నీ నిజమేనంటారా?' అన్నాడు వెంకన్న.

'అవన్నీ వట్టిమాటలు చెప్పుడుమాటలు నమ్మవద్దు. నన్ను కాదని వకార్యం చేయడు అని లేచి నరే రేపువస్తాను. శశితో చెప్పండి' అంటూ ఉన్న ఉత్సాహాన్ని దిగవిడచి, సందేహాలతో మనస్సు నిండిపోవడంవల్ల నెమ్మదిగా నడుస్తూండగా—

'వెళుతున్నారా—' అని మృదువుగా శశి లోపలనుంచే—

'ఆ— రేపొస్తాను' అని సమాధానంచెప్పి సాగిపోయినాడు.

5

స్వామి ఉద్దేశాలు నర్వస్వాన్నిగా మారిపోయినాయి. వాళ్ళ ఆస్తి అంతా అపహరించాలనే పేరాస లేకుండా శశి సౌందర్యాన్ని సంగ్రహించి అనుభవించాలనే అధిక వాంఛ అనేకవిధాల పీడిస్తోంది. వాళ్ళ నిస్వార్థత తోనే వున్నాడు. తన్ను అందరిలోను అవమానపరుస్తున్నారని ఈర్ష్యగా వుంటున్నాడు స్వామి.

ప్రతిరోజూ వ్యాపారానికిపోయి శశికి చదువుచెప్పడం మానలేదు బాబు అది మానమని అనేకసార్లు చెప్పేవాడు స్వామి కాని వినలేదు.

శశి బాబుపట్ల ప్రేమ మొగ్గలో ప్రారంభమై ఆరోజుకారోజు అధికమవుతూ పరిమళాన్ని వెదజల్లే పుష్పంలాగున ప్రాచ్యకళలతో సౌమ్యంగాను,

విరజిమ్ముతూవుంది శశి. పుష్ప సౌరభాన్ని పరిపూర్తిగా అనుభవించ డానికి పోతూయున్న తుమ్మెదలాగున వనాళి ఆశశి సన్నిధానానికి ప్రతి రోజూ పోవడం స్వామికి నాటు ఇష్టంచేసుకోవడం పరిపాటైపోయింది.

ఆరోజున స్నానంచేసి బంగారువాకిటిలో, మల్లెపందిరదగ్గరగా తల వెంట్రుకలు చిక్కుతీసుకుంటూ వనాళి రాకకు ఎదురుచూస్తూఉంది. శశి అన్నట్లుగానే వనాళి కనురెప్పపాటులో తయారై వచ్చాడు.

శశి సుందరమైన ముఖంపైన చిరునవ్వుల చంద్రికలు మొలకెత్తాయి.

'శశీ! అలాగున షైరుకు పోదామా. ఇవాళకు చదువుకి స్వస్తి చెప్పి'

'బాగుంది. మీయాజ్ఞ అతిక్రమిస్తే ఆగ్రహంగా! సరే పదవండి.' అని బయలుదేరారు షైరుకు యిద్దరూను.

'అణగియున్న ఆడదేకదాయని అనాచారంగా ఏమైనా అపచారాలు చేస్తున్నానా?'

'ఆచారంఅంటూఒకటిచేస్తే అనాచారమనేదాన్ని గ్రహించొచ్చు'

'ఔను. వెలుతురును మనం చూస్తున్నాం కాబట్టి చీకటిఅనిమరో దాన్ని గ్రహిస్తున్నాం. ఎప్పుడూ చీకటేఉంటే వెలుతురనేదాన్ని ఎలా చూడగలం?..................

'ఆ... నాని బాగా. అనాచారంలో ఎప్పుడూ ఉంటున్నాము కాబట్టి ఆచారమనేదాన్ని తెలుసుకోలేక పోతున్నానన్నమాట.'

'ఆ అంతమాట మిమ్ముల్ని అనడమేనండి.

'నీముకపు కబుర్లకేంగాని, మాకు ఆ సున్నైపువ్వును. పువ్వుకదానిని పట్టుకొని మంచిగా మనహస్తాలలో అనేకవిధాల దాన్ని నలగగొట్టి ఎంతమాత్రం కొరగాకుండా అందవికారంగాచేసి వాసన లేకుండ చేయడమూ చిన్నగాగానే చెట్టునుంచి విడదీసి చేతులోపెట్టుకొని దాని అందాన్నిచూచి ఆనందిస్తూ వాసనచూచి పరవశ మవుతుండడమే పువ్వులెరుక్కనుట.

'పువ్వుమపట్టుకొని అనుభవించడంకాదు దాన్ని అందుకోవాలనీ దగ్గరగా పోయి పరిమళాన్ని పీల్చి దాని ఏమనగా పెట్టుకొని ఆనందించడమే

ప్రేమపిపాసకుల లక్షణం. '

' మీరారు సృష్టించినంతవరకూ! తొలిన్నాళ్ళ పువ్వు వాడిపోకుండనడంలో అసాధ్యమని పిస్తుంది. పువ్వుపుట్టింది. అధికారాన్ని ఆనందపరచి తనపుట్టుకనుసార్థకపరచుకోవాలికే. దానికిపోగా గాని యున్నవానికి [illegible] మే అనుభవించలేపోతే [illegible]

' సరి! [illegible] నాకర్థమైంది. '

' [illegible] మాడిపోయిందేగా. [illegible] [illegible] వుంటుంది? అసూ [illegible] కోలేరూ?

' శశీ! నేను అనుకున్నమాటలు వేసుకున్న ప్రపంచ వ్యతిరేకఅడ్డుగోడలు ఊరిస్తూన్న ఉన్నతాశయాలు అన్నిటినీ దగ్ధంచేసుకోనా? '

'వద్దు. అలాంటి ఉన్నతాశయాలకు నేను సహాయురాలుగా ఉంటాను '.

' కాళ్ళకు బంధం వేసుకొని కాలవదాటాలంటే ఎలాగు శశీ! '

' బంధం [illegible] బంధమే, మీబుద్ధి మార్చుకుంటే ఆదేశాలు లాగున [illegible] కాలవదాటిస్తాను. '

కూర్చొని 'భానూ! అది పొరపాటుకాదు నా దౌర్భాగ్యము.' అని దుః ఖంతో అని తలవంచుకొని కూర్చుంది.

'అలాగంటావేమిటి చెల్లీ!'

'ఏమంటున్నాను. భర్త అనే పదానికి రూపుదాల్చి పరదేశాలపాలై పదేళ్ళనుంచి పల్లెపడి అనుక్షణం తింటూ కాలక్షేపంచేసిన నాతల్లిరా తేనాడు [illegible] ......' అంటూ [illegible] విశాలనేత్రాల్లోంచి పొంగిపొర్లిన కన్నీటిబిందువులు [illegible] స్పష్టంగా [illegible] — 'శశీ! నీకంటినీటిని నేను చూడలేను. నీసందేహమేమిటో చెప్పు.' అన్నాడు జాలిగా

'తెలుసుండికూడా అలా అడగడం మీకు న్యాయంగావుందా? పదే ళ్ళ ప్రాయంలోనుంచీ సన్నపారప్రేమతో ఇంతవరకూ పోషించి యీ నాడు ఈలాగున అనడం మీ అంతరాత్మ హర్షించిందా బావా, ఏనాడు నిన్ను చూచి నాహృదయం ఉప్పొంగిందో ఆబాల్యప్రాయమునుంచీకూడ అనుకున్న నాఉద్దేశ్యానికి ఈనాడు మీరు వ్యతిరేకంగా మాట్లాడుతు న్నారంటే ఉప్పొంగిన ఆహృదయం ఎంత క్షోభిస్తోందో? నాయందు నా తల్లి నన్ను విడచి ఎలాగున పోయిందో అలాగే మీరునూ నన్ను కం టిలో [illegible] మీరు దానిని విరాగంతో [illegible] పోయారూ? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నన్ను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] లేదు. [illegible] [illegible] 'ఇదంతా [illegible]' అంటూ [illegible]

[illegible]

'[illegible]' [illegible]

"[illegible]"

లే, బంధనాలు మా నవకు స్వేచ్ఛ లేని సంకెళ్లు. నాకే ఆనందం అంటు దగ్గరకు చేరినవాని బ్రతుకు దగ్ధం. మళ్ళీ వారు పాపసంకెళ్ళలోపడి పతనమవుతారు.' అని అన్నాడు ఉద్రేకపూరితంగా

'అహంకారాన్ని ఆ వేదాంతపిచ్చిలోపడి నన్న ప్రేమిస్తాను అంటుంటేని దగ్ధంచేస్తూ సాగిపోతున్నావని సంతోషిస్తున్నాను. స్పష్టంగా నేను నన్న ప్రేమించినా మీరు చెప్పగలరా? సంయోగం లేనిదే సృష్టి సృష్టింపబడ్డదో మచ్చుకైన చూపించగలరూ? అన్నింటి గాలానికి స్త్రీ ప్రాధాన్యన్ని స్వీకరించుకుంటే, సృష్టిపర్చడానికి అవకాశాలుంటాయి? ఆడ,మగ జంటగా భగవంతుడు ద్వివిధంగా పుట్టించాడు, సంయోగ వియోగాలు లేకుండా ఎలాన ప్రపంచం ఉండగలదా? ఎందుకా మువ్వి! ఈ వెర్రివాదన. నీహృదయంలోంచి తక్షణం నా నామరూపాలను దగ్ధంచేయి.నన్ను మర్చిపో! హాయిగా జీవితాంతంవరకూ బ్రహ్మచర్య వ్రతంబూని తదేచ్ఛగా ముక్తి సంపాదించుకో, నామూలంగా మీకు అనేకమైన అడ్డంకులు భవిష్యత్తులో కాగలవు. నామాట్లుకటువుగా తోస్తుంది.క్షమించండి

'నిన్ను నేను మరుస్తే, నీతో' అంటూ వెర్రిగా పరిశ్రమించాడు...

'నేను అనేది శరీరంకాదని మీలాంటి యోగులు శాస్త్రాలురూపంగా చెప్పారు. అలాంటి 'నేను' అనేది నిరాకారమే. ఈమానవాకారము బంధుటపడ్డది లగాయిను నాకు కరూ ఎవరు శక్తి! అంటూ తాత్కాలిక సౌందర్యాన్ని పిలుస్తున్నారో నాక్కు ఏకాగ్రతా దుశ్శరీరాన్ని విసచిప మార్చాను. ఆకారం లేని నేను ఎక్కడికి పోతాను అన్నె సంగతి.....

'శశీ నీవు చమత్కారివి.'

'కాదు. బలాత్కారివిని పాపం వస్తుమోపోరి అంటున్న మిమ్మును పెళ్ళిచేసుకోనని పట్టుపట్టుకున్న చండాలిని.'

'అవు. శశీ! అంతకోపం ఆ నాకే ఏలాగా?'

'కోప కాదు. ఇది పశ్చాత్తాపము మీలాంటి మహాత్ములను పెనించడానికి పట్టిన చండాలినిని.'

“ నన్నే! క్షమించు. నీసున్నిత హృదయాన్ని చాలాక్షోభింప చేశాను. ఇహా రేపటిరోజున తప్పకుండా నీకుద్దేశ్యానికి అనువాగ్దాన మివ్వగలను

‘ రేపేనా నాస్థానం నీకుగా ఒకటుంటుందా? ’

‘ ఉంటే సతీ! సిద్ధాంసందు గురువుగారి ఆజ్ఞ. ’

‘ ఆయన ఆశ్రమం ఎక్కడ? ’

‘ ఇక్కడకు ఆగ్న్యకోసు దూరముంది. ’

‘ అబ్బా! ఇంత శ్రమపడి వెళ్ళి పెళ్ళి చేసుకోనా? వద్దా? ’ అని ప్రశ్నించడానికేనా?

“ అవును. పెళ్ళి జీవితానికల్లా పెద్దమార్పు ’

‘ మీ గురువుగారి ఆజ్ఞలేనిదే మీరు పెళ్ళి చేసుకోరన్నమాట. మీకు అంతరాత్మ లేదా? ’

‘ వుంది. కాని గురువాజ్ఞ మంచిదిగదా! పోదాం ’ అని ఇద్దరు వెడలిరి.

6

రాత్రి సుమారు పదిగంటలు కావస్తుంది. బంగాళా ప్రక్కగదిలో వెంకన్నా —గంగమ్మా గాఢంగా గుర్రుపెడుతూ. నిద్ర పోతున్నారు.

శశి మాత్రం వాడిపోయి వెలవెలపోతూన్న పుష్పాలాగున విచారిస్తూ చకలగావుంది. అగాధమైన దుఃఖాగ్నిలో మునిగిపోతూన్న ఆమె హృత్తల్లో ప్రేమదావాగ్ని అతిచిన్న పురుగులా మసలుతోంది. అప్పటివరకూ చదువుతూన్నా. అర్థంగాక ఆమె అయోమయంలో పడి చిక్కుపడుతూ ఎంతో చికాకు పడుతుంది. పుస్తకాన్ని టపటప ధ్వనిచేసేలాగున ప్రక్కలోబెట్టి నాల్గు ప్రక్కకి కొట్టుకొంటూవుంది శశి.

ఒక్కసారే కుక్కలు పిక్కటిల్లేటట్లు భయంకరంగా కూసి—మొర గుర్రుపెడుతూ వుండిన సదాశివస్థలోయున్న గంగమ్మా— కేకలు ఆ శబ్దానికి అదిరిపడి ‘ ఎవరూ? ’ అంటూ నిద్దరగా కేక వేసింది.

వెంటనే ‘ నేను ’ అని కోమలకంఠంతో ‘ శశీ ’ అని పలికె శశి.

పంజరంలో చిలుక యోచించి యోచించి కునుకుపాట్లు పడుతూంది. వెంకన్న, గంగమ్మా ఇతరనౌఖర్లు నిద్ర పోయారు. కర్రిమేపి దీర్ఘమైన ఆలోచనా శక్తివల్ల శశికి మాత్రం కన్ను మూతగా నిద్రబట్టబ యే సమయంలో—భయంకరమైన మచ్చలతో నాలుక చాచుకొని ఒక పెద్దపులి కలలో గోచరించింది. శశి అదరిపడి కళ్ళు విప్పి కంగారుగా చూచింది. గదితలుపు, కిటికీలు నెమ్మదిగా విసిరి [illegible]. ఏమి [illegible] అద [illegible] [illegible] [illegible]

' [illegible] —శశీ! [illegible]

'[illegible]' [illegible] కళ్ళు [illegible], వినయంతో శశి.

" [illegible] ప్రక్కనున్న [illegible] [illegible] స్వామి.

' [illegible] రాసడం.....నాకేమీ అర్థంకావటం లేదు. ' అంది అయోమయంగాచూస్తూ—[illegible] పూర్తిగా పార ద్రోలి నిర్భయ మానసంతో—శశి

" [illegible]! నీళ్ళు లేక ఎండిపోతూన్న లేత వరిచేలు [illegible] చూడటానికి [illegible] బయలుదేరాను. '

' [illegible] — [illegible] ఎందుకొచ్చావురా? '

' ఎందుకా—[illegible] [illegible] పోదామని. '

' నాతో [illegible]. '

" [illegible]—[illegible]—మా మేనల్లుడుగారు [illegible]?

' [illegible]—నేనా? '

' [illegible]—నీవే? మరింకెవరనుకొన్నావ్. '

' అలాంటిమాట లాడినారంటే మాటదక్కదు. '

' శశీ [illegible] తారతమ్యాం [illegible] [illegible] '

' [illegible] [illegible] [illegible] '

'అయితే మా శరీరాన్ని పోషించడం లేదూ?'

'పోషించినంతమాత్రాన పెద్దరికంగా మాట్లాడ్డం పొరపాటుకదూ?'

'నీద్వారా ఏకొద్దిగనైతానాన్నాయినా పొందందే......"

'ఇక ఆలాంటి మాటలాడితే నేను సహించలేను.'

'ఛీ! అంత నిర్భయంగా మాట్లాడ్డానికి నీకు జంకు లేదూ?'

'ఎందుకుంటుంది! మనుష్యుల యొక్క మనోచాంచల్యాన్నిబట్టి దూరంగా వుండాలి.'

'నేనంత చంచల మనస్సు కలవాడిననా నీ అభిప్రాయం.'

'అవునో—కాదో—నాకంతగా తెలీదు. తక్షణం వెళ్ళిపొండి!'

'నేను వెళ్ళడానికి రాలేదు. నీ శ్రేయస్సుకోరి—

'నా శ్రేయస్సును - నాయశస్సును—మీకేం సంబంధముంది?'

'అర్థంగాకుండా అరాచకుల చేతుల్లోబడి, అన్యాయంగా మోసపో తూయున్న ఒక స్త్రీని రక్షించడానికి నాకేగాదు. మానవసంఘాని కంతటికీ సంబంధముందని తెలిసిందా?'

'అనాథుడా! ఎవరు?'

'మహాళి.'

'మహాళి అనాథుడు కాడు. బతికేవాడు.'

'పిచ్చిపిల్లా! మోసగాడి మాయమాటలు నమ్మావు'

'మోసం చేసేటంతటి సామర్థ్యం వారికి కాదు మహాళి.'

'ఇది పిచ్చిభ్రాంతి నీకు!'

'కాదు మెచ్చదగిన భ్రాంతి.'

'యౌవనకాలంలో ఉన్నప్పుడు అలాగనుకోడం సహజం.'

'అయితే మీ ఉద్దేశ మేమిటి?'

'మహాళి బతుకుబాటునాడు. ఆహారం లేక అల్లాడుతాడు.'

'అతని స్వాధీనంలో ఉన్న జమీందారీ భూములెన్ని?'

'వాడి స్వాధీనంలో లేవు. నా స్వాధీనంలోనే ఉన్నవి.'

“ ఆభూషణములన్నీ మీవేనా? ’

‘ అవును. నావే—మేనల్లుడికి దాయాదు లభించినవి వాని నాదరించాను. అంతలోనే నా ఆస్తి అతని చేతుల్లో కెళ్తాది. ’

‘ మీరు పాపభీతి లేకుండా అబద్ధాలాడుతున్నారు. ’

‘ కామకళీ! నాయనగారులున్నప్పుడు [illegible] ’

‘ అయ్యో! [illegible] ’

‘ [illegible] ’

‘ [illegible] అనుభవించడానికి. ’

‘ ఛీ! నేను నమ్మను. ఏదో నన్ను మోసబుచ్చడానికొచ్చి ఈలాంటి మాయమాటలాడుతున్నారు. అందానికి దాసుడయ్యే—అధమాధముడు కాడని నాకనుభవైజ్యమే—మీరు ఈనాడు పవిత్రపు ప్రేమతో మునిసిపోయిన్ను [illegible] సహించలేక—విరక్తి భావాన్ని మాలో జనిపి [illegible] తలపెట్టినట్లుగా వున్నారు. [illegible] చండి. [illegible] ఇక నేను [illegible]. నాకంతా [illegible]. మీరు [illegible]—[illegible] వాటిని [illegible] ’ అంటూ [illegible]—

‘ [illegible] నాకు [illegible] జాలి వేస్తుంది. నాతో [illegible] నిజాన్ని [illegible]. ’

‘ ఎక్కడికూ? ’

‘ [illegible] స్త్రీతో స్వేచ్ఛగా కాలక్షేపం చేస్తున్నట్లు [illegible] ’ అని స్వామి చెబుతూండగా—[illegible] లో [illegible]—

‘ [illegible] ’ అని [illegible].

‘ ఎందుకూ? ’ అని అనుకుంటూ—బెదురుతూ—అంది.

‘ వాడిని నిరసించి నన్ను చేరడానికి సౌభాగ్యలక్ష్మివి చేతుల్లోనిల పడానికి జమిందారిణివి కావడానికి. ’ అంటూ—కామోద్రేకంతో కళ్లు తేలవేసి, చేతులు ఎదురకుచాచి బెదురుతూయున్న శశినిబట్టాడు.

‘ తుచ్ఛుడా...’ అంటూండగానే ఆమె కోమలకంఠాన్ని నొక్కాడు.

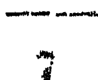
సాలెపురుగు చెరలోబడ్డ మెరుగుమ పురుగులాగున విలవిల్లాడి పోయింది శశి. సుడిగాలికి చెదిరిపోతూన్న చిగురుటాకులాగున—ఆమె హృదయం ఎంతో చికాకుపడింది. కంఠాన్ని విడచాడుస్వామి

‘ అమ్మా! ’ అని బిగ్గరగా భయాన్ని వెల్లడిచేసే ధ్వనితో అరచింది.

[illegible] పైనున్న గుడ్లగూబలు ఎక్కువగా గలాభా చేయడం మొదలుపెట్టాయి. ఆమె [illegible] పెనుగులాడే సమయంలో—డ్రాయరుమీదనున్న లైటు క్రింద పడిపోయింది. గదంతా అంధకార బంధురమైపోయింది. పెటపెటా అంటూ గదితలుపులు రెండూ విడిపోయాయి.

‘ ఎవడ్రా! నువ్వూ! ’ అంటూ—అజానుబాహుగా కనుపిస్తూన్న స్వామి నెత్తిపైన గెడబొంగు దెబ్బతగిలింది.

స్వామి వగుగున గుమ్మందాటి పారిపోతూంటే—పంజరము నెత్తికి తగిలింది. పంజరం క్రిందపడిపోయింది తలుపులు తెరవబడ్డంవల్ల చిలుక పారిపోయింది.



సంతోషవార్తను! గుసలజ్ఞను! కళ్యాణపత్రికను!! [illegible] చెబుదామని, ఆనంద తరంగ సముదాయాలని అదుముకుంటూ—పూలవనములో ప్రవేశించారు [illegible]. భవనద్వారందగ్గర ఖాళీగాపడున్న పంజరాన్ని [illegible] రామచిలుక సిలబడి [illegible] ఎగిరిపోయిందే—అని విచారిస్తూ [illegible] దానిని గమనించకుండా మళ్లీ భవన చావడిలోనికివెళ్ళారు.

‘ శశీ......’ అని పిలిచి అటుయిటు కలయతిరిగేను కాని ఆమె

దర్శనం కాలేదు. మాళి హృదయాంతరాళంలో ఏదో అదురుటు కలిగింది.

'వెంకన్న తాతగారూ?' అని బిగ్గరగా పిలిచాడు.

'ఏం! బాబుగారూ...' అంటూ నెమ్మదిగా సమాధానం ఇచ్చాడు వెంకన్న. కాని మాళికి ఎదురుగా లేడు. కారణం ఏమిటోనంటూ వాళ్ళున్న గదిపక్కనగాపోయి 'వెంకన్నగారూ?' అని మళ్ళీ పలకరించాడు.

'దొరగారూ......' అంటూ వెంకన్న ఏదో చెప్పబోతూ ఉండగానే—అతని కళ్ళ వెంబడి కన్నీళ్ళు కాలువలు కట్టాయి.

'ఏమిటలా కన్నీరు పెడుతున్నారూ? అసలు కారణం ఏమిటి — చెప్పండి—' అన్నాడు కంగారుగా.

'బాబుగారూ! ఏం చెప్పను—రాత్రి ఎవడో దుర్మార్గుడు అమ్మాయి వంటరిగావుండగా గదిలో ప్రవేశించాడు బాబూ, అమ్మాయి గారు 'అమ్మో!' అంటూ కేక వేసేసరికి దుడ్డుకర్ర తీసుకొని పరుగెత్తుకెళ్ళి—ఆ తుచ్ఛుని నెత్తిమీద ఒక పెట్టుపెట్టాను బాబూ—ఆ దెబ్బతో వాడు పారిపోయాడు. అప్పటినుంచీ అమ్మాయి కనుపించడం లేదు. శశి లేదూ? లేదూ?—ఎక్కడకు పోయిందీ?'

'బాబుగారూ! లేదు. నాయమ్మను గురించి చాలా వెదికేము పట్నలే దికాను ఎక్కడా కనుపించలేదు.' అంటూ గంగమ్మ ఏడుస్తూ చెప్పింది.

'అయితే ఏమైందనీ మీరు ఊహిస్తున్నారు.' అన్నాడు మాళి.

'బాబూ! పాపం ఏమని చెప్పగలం?' అంది గంగమ్మ.

'వచ్చినవాడు ఎత్తుకుపోలేదు కదా?'

'లేదు బాబూ! వాడు ఒంటిగాపోవడం స్పష్టంగా చూశాను.'

'వాడెలాగు నున్నాడో కాస్తయినా ఆనవాలుపట్టారా?'

'అచ్చం మీ మేనమామ స్వామిలాగున్నాడు బాబూ!'

'వాడు వంటిగా పోతే—శశి ఎందుకు కనబడక పోవాలి.'

'నిన్న మీరు వెళ్ళిన దగ్గరనుంచి ఏమిటో — దిగులుగా వుంది'

'నిన్న నేను వెళ్ళినతర్వాత మీతో ఏమైనా చెప్పిందా?'

' నాతో ఏమీ చెప్పలేదుగాని గంగతోమాత్రం అమ్మా! నేనిక్కడుండడం అనవసరం. ' అని అనడం విన్నాను.

" అలా అందా గంగమ్మగారూ? '

' అంతే బాబూ ఆలాగేఅంది. '

' సరే! మీరేమీ కంగారుపడొద్దు. ధైర్యంగా ఉండడం మంచిది ' అని మురాళి చావిడిలోనికివచ్చి దీర్ఘంగా ఆలోచించడం మొదలెట్టాడు.

ఎంత ఆలోచించినా అతని వికలత బలవత్తర మౌతూందిగాని ఉపశాంతి పొందడములేదు. ఇంతకూ స్వామే కారకుడని ఒక్కసారి కళ్ళు ఎర్రచేశాడు. పళ్ళుకొరికాడు. అరికాలును అదుముతూ రెండుసార్లు యెగరకు రాశాడు—లేచాడు. కోపోద్రేకంతో సింహపుపిల్లలాగున చెంగున రెండడుగులు ఎదటకువేశాడు. 'నిశ్చితార్థంబు వదలరు నిపుణమతులు' అని ఆరోజున మాధుర్యమైన కంఠాన్నెత్తి, పాడిన్నాటి [illegible] స్వామి ఆమె ముగ్ధసౌందర్యాన్ని చూసినాడు. ఆరి! తుచ్ఛుడా! నాసొమ్ము అంటూ నాకేలా [illegible]. సరే! రెండుసిమ్మహాల్లో—' అని నెమ్మదిగా మనసులో అనుకొంటుంటే——

'నిశ్చితార్థంబు వదలరు నిపుణమతులు 'అని ఆరోజున శశి తనకోకిల కంఠాన్నెత్తి పాడినపాట—ఆరోజున, ఖాళీహృదయంలో మారుమ్రోగుతుంది. ఆపాట కొనసాగితే మురాళి మనోఆకాశంలో మబ్బులమధ్య మెరుపులాగున మెరయసాగింది. ఇంతకూ దీనర్థం ఏమిటి? అని మురాళి తన క్రోధావేశాన్ని పక్కకునెట్టి తీక్షణంగా ఆలోచిస్తుంటే, ఇదివరలో గురుఆజ్ఞ—అహింస—శాంతము — సత్యము ' ఈమూడు సూత్రాలే సనిశ్చితపదాలు. ఇవే నీజీవితరథానికి ముఖ్యసారథ్యాలు! ' అని [illegible] చెప్పిన గురుఆజ్ఞను ఈనాడు ఒకస్త్రీగురించి నిశ్చితార్థాన్ని నిరసించి హింసిస్తున్నానా? వద్దు, శాంతంగానే సహిస్తాను. [illegible] త్యాగం [illegible] చేయకూడదు. 'అనిను [illegible] నా [illegible] ఉంటేకి [illegible]

కాని. కుర్చీలో కూర్చునస్వామినిచూస్తూ —

"మావా!" అని అరుగుమెట్లెక్కుతూ పలుకరించాడు పరాళి.

'ఆఁ! ఎందుకూ?' అని అప్పుడే భోజనం చేసినందున పొట్టనునిముర్చుకొంటూ సమాధానం చెప్పాడు.

"నీకిది న్యాయంగాఉందీ?"

'ఏమిటకీ!'

'శశి——కి——'

'ఏమైనా? శశికా——ఏమా?'

'నాకే——మన పుస్తకాలలో [illegible] ఉంది. ఎవరో మోసాలా?'

'ఎవరూ? నేనా? ఎక్కడా?'

'బంగాళాదగ్గిర నేను పాఠం చెబుతూంటేగా——'

'ఓహో! అప్పుడా——ఏం? జబ్బు చేసిందా?'

'లేదు.'

'ఏమిటీ అసలుసంగతి——ఏదన్నారోగముంటే డాక్టరుని తీసుకెళ్ళు.'

'అసలదిగురించికాదు వస్తా——రాత్రి నీవు బంగాళాకు రాలేదూ?'

'నేనా! ఎందుకొస్తాను? నాకేం పనుండక్కడా? నీకేమన్నా మతి పోయిందా ఏమిటి? ఐదుగంటలలగాయితు ఇంటిదగ్గరే ఉన్నాను. ఉంటేగా సాక్ష్యం కావలసుంటే మీఅత్త నడుగరాదూ?'

'నీవు వచ్చి శశిని అల్లరి పెట్టలేదూ?'

'ఉపాధ్యాయం నేనొచ్చి శశిని అల్లరిపెట్టానా?'

'ఇంత అసత్యంగా మాటాడుతూన్న నిన్నుచూస్తే ఒకదుర్మార్గుడివి లాగున [illegible]దిస్తున్నావు మావా!'

'నీకళ్ళల్లో దుర్మార్గత ఉందికాబట్టి——నేనూ అలానేకనుపిస్తున్నాను.'

'నీవు తెలిసే బూచిన కర్తవి.'

'ఆవిధిలో అపహాస్యం చేస్తేకదా అనుకోవడం.'

'ఏముందు గమించిన విషయం.

' ఆ నిప్పటినుంచే నీవిలా అనేజనన్న. '

" ఖజానాపెట్టి తాళంచేతుల నీలాగునివ్వు కొంతడబ్బు కావాలి. "

' నేను యివ్వను. '

' ఈరోజునుంచి నీవు నాపనిలోనుంచి తప్పుకోవాలి? '

" నేను తప్పుకోను. ఈఆస్తిఅంతా నాది.

' ఏది నీది? '

' ఎప్పటికైనా — ఈ యిల్లూను. '

' నీవా? '

' అవును. '

' నీవ యిచ్చిన ఆధారాలేవీ ఏదీ? '

' నీకుమాత్రం అధారిటీ ఉందా? '

' తాళంచేతు లీలాగునివ్వు చూపిస్తా.

' నేనివ్వను. '

' నేను తీసుకోలేనూ? ' అంటూ మాల్లి అమాంతముగా లోపలికి వెళ్ళబోతూంటే—గుమస్తా శాస్త్రివచ్చి ఇంట్లోకి పోడానికి వీల్లేదన్నాడు.

' ఇదేమిన్యాయం శాస్త్రీ! నీవుకూడా వాళ్ళలోనే కలిశావూ? '

' ఏమడవయ్యా! నువ్వు. తక్షణం క్రిందకుదిగు ' అంటూ పుల్లయ్య అనే యింటినౌఖరు వచ్చి నిర్మొహమాటంగా అన్నాడు.

నిశ్చేష్టుడై నిలబడిపోయాడు మాల్లి. నిశ్చలముగా దృష్టి సారించి చూస్తున్నాడు.

' అలాచూస్తావెందుకయ్యా! ముందు క్రిందకు దిగు ' అని పుల్లయ్య అనుమానంగా చూస్తూ అరనిమిషంకూడా ఉండకూడదనుకొని, క్రిందకు దిగుతూ ' మామా! మీకూ యినూటలున్నవి. మీరుకూడా నీవంటి అయ్యాను. అందుకు నాకు విచారంలేదు. కాని కొన్నికాలంలో మీజీవితాలు ఎలా తారుమారవుతాయో ఊహించుకోండి! ' అని మాల్లి అంటే—

ఇక్కడ శక్తి ప్రసంగించావూ అంటే, మంచి మర్యాద ఏమీలేదక్కడ, తక్షణం వెళ్ళిపోకున్నావు నిన్ను గెంటేస్తా.

'సరే! నీవు చెప్పినట్లుగానే వెళ్ళిపోతున్నాను.' అంటూ గిరుక్కున తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు మాళి.

— — — — — — — —

'గుడ్‌మార్నింగ్ సార్.'

'సారీ—సారీ...క్షమించాలి! అలాగున కూర్చోండి.'

'ప్లీడరుగారూ! ఓదావా ఫైల్ చేయాలండీ'

'ఓయస్! దానికేం, అయితే మీనాన్నగారి పేరు'

'జగన్నాథం, ఇప్పుడు శేషగిరి గారూ—'

'నాకీ—పోను నారాకడండీ...దావా ఎవరిమీద?'

'నా మేనమామ నన్ను చాలా అన్యాయం చేశాడండీ. మా నాయనగారు పోయినప్పటినుంచీ—మా అమ్మగారు అన్న అనే అభిమానంతోటే మాకున్న యావదాస్థిపై, అధికారాన్ని అతనికేయిచ్చి, నెలకు అరవైరూపాయలు జీతం ఏర్పాటుచేసిందండీ. అప్పటినుంచీ ఈరోజువరకూ—మా మామే మేనేజిమెంటు చేస్తూవున్నాడండి. మా తల్లిపోయి నాలుగేళ్ళయింది. నేను ఇంతవరకూ నా ఆస్తిని నాకప్పజెప్పమని అడగలేదు. ఈవేళ ఉదయం మాటకి మాటలసందర్భంలో యావదాస్థి అప్పజెప్పమని అడిగితే నాదేనని సమాధానం చెప్పాడండీ.'

'అల్లాగా! అంతసిద్ధముంగా చెప్పేడా? సరే మనదగ్గర అయితే ఐదువందల రూపాయలు దగ్గిర పెట్టుకొని దావాలోదిగాలి.'

'ఏలాగునండీ కేష్ పెట్టకూడా వాడికిందకే జేసుకున్నాడు.'

'రెండువందలయినా లేవూ?'

'నో—సార్' మీరే పెట్టుబడిపెట్టి........

'అలాగున ఎన్నిదావాలు చేయునండీ?'

'నాని నోట్సు వ్రాస్తాను. ఎవరయినా ఇచ్చేవాళ్ళుంటే చెప్పండి.'

'ఇదిగో మీరే ప్రయత్నం చేసుకోవాలి!'

'మీవల్ల లాభం లేదాండి?'

'లేదు.'

'గుడ్—బై' అంటూ మాళి అక్కడనుంచి కదలేడు. అన్నివైపులా అంధకారం ప్రవేశిస్తుంది. నిరాశాంధకారంతో—మాళి హృదయం మసిబూసినట్లయింది.

౮

నిశాసమయంలో శశి అసువులను అరిచేతబట్టుకొని, అంధకారాన్ని ఛేదించుకొంటూ ప్రయాణమైంది. పోవడములో పరులకంట బడకుండా స్వామిని వెంటనున్న కొత్త సమయంలో తలుపుచాటునుండి నెమ్మదిగా తన గదినించి పోవడము ఎవరూ చూడనే లేదు. ఆరాత్రి ఆమె ఆలోచనలు అతితీవ్రతమం కావడంవల్లను సమస్యా పరిష్కారంగాక, ఆమె లేతమెదడు ఎంతో శ్రమపడింది. మాళి రాకముందే తనదారి తాను చూసుకోవడము మంచిదనుకొంది. అతడే ఆధారపురుషుడనీ తలుస్తూయున్న శశికి పెళ్ళిమాటనే తిరస్కరించడము తప్పగానే ఆమెకు అన్నివైపుల విరక్తి కావడము ఆవహించింది. తల్లి పోయినప్పటినుంచీ పోషిస్తూ తాళికట్టిన వాడులాగున తనజాగ్రతతో ఆమెను చూస్తూయున్న వృద్ధుడు మాళిభావం మనోవిషంగా ఉన్నాదంటే—శశి ఎంతో చింతించింది. తల్లిలేని తనకే తనజీవిత మంకితమిస్తానని బహుశః చేరింది. విచారంతో మానసం తెగింపుతోనే హృదయమున్నంతా అంధకారం నిండింది. ఎక్కడ ఆకాశంలో నక్షత్రాలు కనుపించడం లేదు. ఇక్కడ శశిహృదయంలో ఆశాబిందువులు అంతరించినాయి.

శశి చాలాదూరం నడచింది. ఎంతదూరం నడచినా ఆమె సున్నితపాదాలకు నొప్పితోచడము లేదు. తూర్పు తెల్లవారేసమయానికల్లా ఒక గ్రామం చేరుకుంది. తనజీవితాన్ని పవిత్రంగా గడపాలనే ఆలోచనతో కొంతవరకూ నిశ్చలబుద్ధి వహించింది. కాంతం తన మనోదృష్టిలో గోచరించినట్లుగా అయింది. పోయినది లగాయితు జాగ్రత్తావస్థలోగాని కల,

లోగాని తల్లి విగ్రహం కనుపించక పోయినా [illegible] మూర్తి గోచరించినట్లుగా అయింది.

అమ్మ దర్శనానికి శశి చిన్ని హృదయం పొంగింది. దుఃఖం ఆగలేదు సుదర్శనంలాంటి కళ్ళల్లో, నీళ్లు గిర్రున తిరిగాయి. 'అమ్మా! నీ గతే నా కూపట్టింది. అందుకు నేను విచారించినా — అందుకని హృదయాన్ని క్షోభించుకోను. విధికృత్యాన్ని [illegible] తప్పించుకోవడానికి మానవు నకు సాధ్యంకాదు. అందుకోసమే నాలాంటి అనాథను [illegible] జాలిచూపక [illegible] నీవు [illegible] — నేను ఎంత [illegible] ఫలితం [illegible]. అమ్మా, [illegible] ఎంత కఠినుడో — జనించాడు భాగ్యనైకుండా — [illegible] నీకూ తప్పు లేదు నాకూ తప్పు లేదు.' అనుకుంటూ శశి కళ్ళనీళ్ళు [illegible] స్తుంటే — బాలభాస్కరుని సన్నాహారేఖలు పైకి విరజిమ్ముతున్నాయి. శశి దుఃఖాన్ని దిగమ్రింగి [illegible] ఓదార్చుకుంది.

[illegible] చినిగిపోయిన భాగాన్ని చించుకొని [illegible] భాను [illegible]. ఒక్క రాత్రిలో శశి జీవితరథం [illegible] రయింది. [illegible] అంటూ [illegible] గౌరవాన్ని [illegible] — [illegible] సీతాకోక చిలుకల్లా, [illegible] — [illegible] పని [illegible] యున్న శశి — [illegible] గామాస్తూ, కళ్ళకు [illegible] స్సుబుస్సుమని [illegible] రించే పేదపిల్ల అక్కడికి వచ్చే అనాథ అయిపోయింది. భానుడు [illegible] పైకి వెళ్ళిపోయినాడు. శశి [illegible] వేసుకొని [illegible] లో అడుక్కోడానికి ప్రయాణమయింది. 'అ...మ్మా! — బిక్ష' అంటూ, అరుస్తూ బెదురుతూ — ఆశగా చూస్తూ — ఆకలి బాధను [illegible] అతి దీనంగా అడిగింది శశి —

'ఛీ! ముండా! అప్పుడే తెల్లవారిందే, [illegible] అడుక్కోడానికి. అందరకు యిదొహా అలవాటయిపోయింది. పో [illegible] ముండా మీ మోహం మొట్ట బుద్దే' అని అగ్రహాభిళ్ళంత కుంకుమాన్ని నొష్టకుధరించి ధర్మదేవతా అనిపిస్తున్న పెద్దింటి యిల్లాలు అంది.

[illegible] నిశ్చేష్టురాలయిపోయింది. ఆమె అన్న మాటలు శూలాల్లాగున సున్నితహృదయంలో గ్రుచ్చుకొని ఎంతో బాధించినాయి. [illegible] మాట [illegible] [illegible] [illegible] సూ? అందరూ [illegible] [illegible] అమ్మా! ఇలాంటి చెడుమాటలు నిన్ను గురించి [illegible] కదా! [illegible] గర్భంలో [illegible] [illegible] మాట లన్నా నన్ను [illegible] డానికి [illegible]. నాకెవరున్నారు? ఎటుజూచినా ఎవ్వరూ లేరు. ఇక జీవించినా ఈ ప్రపంచంలో నేనుచేసే ఘనకార్యం ఏమిటి! ఛీ! ఇంత పాడుజీవితాన్ని గడుపుకొనేబదులు చస్తేబాగుండదూ? అనుకుంటూ బళి బయలుదేరింది.

— — — — —

వాని మతి చంచలమైంది. గురు ఆజ్ఞఅంటూ గూటిలో ప్రేమ పక్షిని భయపెడచివెడితే దుర్మార్గుని దౌర్జన్యంవల్ల [illegible] పారిపోయి నది. కొంతధనాన్ని [illegible]సుకొని కన్నులపండుగ చేసే [illegible] వెతకిద్దామని [illegible] అక్కడ [illegible] వానమూను. న్యాయమార్గమంటూ ఒకటుందికదా ఈఅన్యాయాన్ని [illegible] [illegible] సుకుందామనే [illegible] 'ఫీజు' [illegible] కావాలన్నాను. ఆస్తిలోంచి [illegible] అనసరానికి ఉపయోగపడ లేదు. ఆకలిబాధతో [illegible] [illegible] [illegible] ఎంతో చిటపట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సేలాల్లాగున [illegible] [illegible] [illegible] తారుమారయిపోయింది. [illegible] విచారరేఖలు [illegible] [illegible]

శరీరచ్ఛాయ కందగడ్డలా ఎర్రబారిపోయింది. అతనిరూపు పిచ్చివాని రూపులాగున మారిపోయింది పలుకడు. ఒకళ్ళ కేసి తీక్ష్ణంగా చూడడు. తల క్రిందుకు వంచుకొని ఒక మూనిలాగున పోతున్నాడు.

గ్రామ గ్రామాలూ కాకిలాగున సంచారం చేస్తూఉన్నాడు. ఆకలి సమయంలో ఎవరైనా భిక్ష పెడితే తీసుకుంటాడు గాని ఎవరిని అడగడు మధ్యమధ్య 'శశీ—' అనే ధ్వనే అతని నోటినుండి ఊడిపడేది మరో ధ్వని లేదు. నూనూగు మీసం కొద్దిగా ముదురుగా కనిపిస్తూవుంది. గడ్డం మధ్యమధ్య కొద్ది దిట్టంగా పెరిగింది. మాళిరూపు పూర్తిగా మారిపోయి చిక్కిపోయాడు. పెద్దక్షరాలతో అచ్చొత్తించే మాళిపేరు పత్రికల్లో అతనిపేరు శూన్యమైపోయింది. అతిచురుకుగా జరిగిపోతూవున్న కాల వాహినిలో అర్ధసంవత్సరం అంతమైంది. ఆస్థానం పేరేమిటో అందుసంచరిస్తూన్న మాళికే తెలీదు. విశాలమైన బాట, పెద్ద మేడలు ఎలక్ట్రిక్ లైట్లు

ఆవీధినే మాళి నడుస్తూ పట్టణశోయగాన్ని పిచ్చిగా చూస్తూ పోతూయున్నాడు. వెళుతూ వెళుతూ ఆగి వినేటట్లు అభినయించి మళ్ళా నడక ప్రారంభించినాడు.

'[illegible]

[illegible]

[illegible]

అంటూ పాడుతూయున్న కిన్నెర కంఠ ధ్వని అవతల వీధిలోనుంచి వినిపించింది మాళికి. ఎందుకో అణగిపోయిన ఆశాలతపైకి లేచిగుబ్బు వేయడానికి సిద్ధమౌతుంది. విచారాంధకారములో అణగిపోయిన ప్రేమభానుడు ఆనందకిరణాలతో ఆత్రుతగా పైకి వస్తున్నట్లు తోచింది. తనఆత్రుతను ఆనందాన్ని అణచుకొనలేక. ఆశ్చర్యంతో ఆలాపాతంతో అవతల వీధికి ప్రయాణమైనాడు మాళి.

'నదుయన్నా [illegible] నాదసుభ్రమేల [illegible]

[illegible] కళాహీనమూ కడకనూ [illegible]

'శశీ! నాశశీ!' అంటూ చేరుకున్నాడు మహాళి ఆతురతతో.

'ఆమె పేదపిల్ల. జోలి ఎదుటపెట్టుకొని అరమోడ్పుకండ్లతో గగనానికిచూస్తూ, అతిశ్రావ్యంగా పాడుతూయుంటే అనేకులు ఆపాటను వింటూ వాళ్ళకు తోచినమట్టుకు ధర్మంచేసి పోతున్నారు.

ఆజనసమూహాన్ని తప్పించుకొని ఆపేదపిల్లకేసి ఆశతీరాచూస్తూ ఉన్నాడు మహాళి. కాని ఆమె గమనించనేలేదు.

'శశీ!' అన్నాడు ఆశగా ఎదురకు చేతులుచాచి. పాట నాపింది. పాటపైకంలో మూచుకపోయిన రెప్పలను విప్పింది. మహాళికేసిచూసింది ఆమెలో అణగిపోయిన ఆశాసాగర తరంగాలు, పోషిస్తూ పైకిలేస్తున్నాయి. ఆగిపోయిన సంతోషనాగు వేగంగా ప్రవహించడానికి దానికిఉపక్రమిస్తుంది. తనత్యాగమాన్ని శోధించింది. గాఢంగా విమర్శించింది. ఆశమీరే గోలువుతూయున్న భ్రాంతిని బంధించింది. మహాళిమీదనిలచిన దృష్టిని మరలించుకొని మళ్ళా పాట ప్రారంభించి అన్యగాపోతూంది.

"శశీ......' అన్నాడు గద్గదస్వరంతో

"..................'

'సర్వస్వమైన అలాగే నిలబడిపోయినాడు మహాళి. [illegible] [illegible] ఉంది. [illegible] శశి [illegible]' అని మళ్ళా [illegible] ఆమె [illegible] నేను, అడిగాడు అని [illegible] కొని... [illegible] 'శశివి కావా?'

'కాను...... నేను పేదపిల్లను.'

'పేదపిల్లవా? కావు. నీకంఠధ్వనికి [illegible] ఏమీబాధ లేదు——ఆమెకళ్ళల్లో ప్రేమకాంతులు నీకళ్ళల్లో ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. తిరుగుతున్న శరీరంగులో మార్పువచ్చినా సర్వీకూర్చిన అంగకాంతి [illegible] లేమ... నీవ్వేశశివే నాశశివే' అంటూ ఆమెదగ్గరకుపోతే——

"కాదు——నేను శశినికాను... ఆమె ఎవరో నేను ఎరుగను'

'ఎరుగవూ?' [illegible] ——

'ఎరుగను—నేను...ఎ...రు...గ...ను...' అంటూ ఆపెద్దవీధి విడచి సందువెంబడి ఎక్కడికో పోయింది.

9

వారం రోజులవరకూ ఆమెగురించి కనుపిస్తుందేమోనని మళ్ళీ విశ్వప్రయత్నాలు చేసినాడు. కాని ఆమె కనుపించలేదు.

ఆరాత్రి శశాంకుడు ప్రశాంతముగావున్న ఆకాశాన్ని నక్షత్రాల మధ్య తన పూర్ణకళలను వెదజిమ్ముతూ ప్రకాశిస్తున్నాడు.

ఆసమయంలోనే మళ్ళీ ఏదో ఆలోచిస్తూ ఆవీధివెంట చూస్తూ అటు ఇటూ పరికించి చూస్తూ పోతున్నాడు. అది దివ్యమైన వెన్నెలరాత్రి [illegible] అటుఇటూ [illegible] ఆ అరుగుమీద ఎవరో [illegible] కనుపిస్తున్న [illegible]. ఎవరో పలుకరిద్దామనే ఉద్దేశంతో అరుగెక్కినాడు. అరుగుమీదవున్న పేదపిల్ల చలించడం మొదలుపెట్టింది.

'శశీ!' అంటూ ఆమెదగ్గరగా చేరాడు

'నేను శశినికాను.'

'మరెవ్వరివి?'

'అడుక్కుతినే అనాథను.'

'జమీందారు నిరసించిన శాంతమ్మ కూతురువి కావా?'

'కాదు. నేనుకాను. క్షమించి వెళ్ళిపొండి బాబూ!'

'శశీ! ఆనాడు శాంతమ్మ పోతూ అన్న మాటలు [illegible] జీవి సుఖించడానికి ఈకార్యములో ప్రాణాలన్ని నిర్బంధించిన [illegible] ఏముంది? శశీ! జమీందారు భార్యఅయి అనేకమైన సుఖభోగాలనుభవించిన మీఅమ్మకూ తప్పలేదు యాచనావృత్తి. [illegible]?'

'మళ్ళీ క్షమాపణ [illegible]'

'ఎందుకూ?'

'ఇక్కడినుంచి [illegible] కానికి.'

'అయ్యో! శశీ! ఎందుకీ దాగుడుమూతలు, నీవు నిజముచెప్పి వెళ్ళిపొమ్మంటే నేనుపోస్తూ?'

'మీరా రనుకుంటున్న శశినికాదు.'

'మరి వెవరివి?'

'ఆలోచనా సూన్యమైనవాని అర్ధాంగిఅయి, అనరాని కష్టాలుపడుతూ; అనుక్షణింటూ, నాగురించి బ్రతికిన అమ్మకూతురిని. ఆమె ఎలాగున జీవితం గడిపిందో—ఆవిధంగానే నేనూ జీవించాలని ప్రతిన పట్టిన ఓ పేదపిల్లను నేను. తెలిసిందా?'

'శశీ! మూర్తీభవించిన ధర్మదేవతపై ఈలా అనవసరంగా సంశయించడము [illegible]?'

'అబ్బా! నేనిక్కడ ఉండేది లేదు.' అంటూ ఆమె అడుగు వేస్తూంటే, మూర్తి ఏమిచేసునా అని ఆలోచిస్తూన్నాడు విచారంగా [illegible] మెరిసిపో[illegible]తున్న [illegible] మొహంవృ యువతిలకువచ్చి 'అమ్మాయీ!' అని అతిప్రేమగా పిలచాడు.

గభాలున ఆగి ఆశ్చర్యంగా వెనక్కితిరిగి చూసింది శశి.

మూర్తి స్తంభించుకపోయి ఇదేమిటా యని యోచిస్తున్నాడు.

'శశీ! అలా ఆశ్చర్యంగా చూస్తావేమీ ఇలా రా భయంలేదమ్మా' అంటూ ఆదరణతో పలుకుతూంటే—

'ఎవరుమీరు?' అంది అక్కడ నిలబడే శశి.

'నీతండ్రిని. ఆలోచనా సూన్యుడనై, అర్ధాంగిని అడుక్కుతినేటట్లు చేసిన మోహన్ జమిందారుడనేవాణ్ణినేను.'

'తండ్రీ! నాతండ్రీ! తండ్రీ!' అంటూ శశిదగ్గరకు చేరింది.

'మన్నించు! నీవృత్తాంతా రానాయనా లోపలకుపోదాం!' అని మోహన్ జమిందారు అంటే—

'మా పేర్లు మీకెలా తెలుసూ?' అని ఆనందాన్ని ఆశ్చర్యాన్ని మిళితంచేసి మరీ అడిగాడు మూర్తి.

నా ...నివున్న కిటికీదగ్గర చల్లగాలికి వాలుకుర్చీలో కూర్చొనియుండగా—యువ్వగా యీయిద్దరి సంభాషణా వినిపించింది. నా అదృష్టదేవత నన్ను వరించిందా అన్నంత సంతోషాన్ని పొందాను. వారి సంభాషణలోనే నిరాశ్లో [illegible] అని జరిగిందాగా చెప్పగా—అతనితో అదివ్యాధివసనంలో ప్రవేశించారు ఇద్దరూనూ.

దేదీప్యమానంగా వెలిగిపోతున్న ఎలక్ట్రిక్ లైట్లు వెలుతురులో శశి మురళీలు సిగ్గులో తలలువంచుకున్నారు.

చిరిగిన గుడ్డలు. చెంగనుజోలి, మాసిన శరీరాలు వాళ్ళనేస్తాలు వాళ్ళకే అసహ్యంగా తోచినాయి. వాళ్ళ మానసికయాతన జమిందారు గ్రహించి విలువైన దుస్తులుతీసి, ఇంటిలోఉన్న సౌఖ్యాలచే ఇద్దరకూ స్నానంచేయించి, బట్టలు కట్టుకోవానికి ఇచ్చినారు. శశి మురళీలు నూతనదుస్తులు ధరించినారు. ఋణగ్రాహుదయాన్ని [illegible] తీర్చుకొని, కాఫీలు సేవించి హాయిగా జమిందారుగారు ముఖ్యులు కూర్చున్నారు.

వాళ్ళ అప్రయత్న ఫలితాలకు ఎంతో హృదయానందాన్ని అనుభవిస్తున్నట్లు వాళ్ళముఖాలమీద మందహాసిన చిరుదివ్వెలే చెబుతున్నాయి అంత జమిందారు [illegible] ప్రారంభించారు.

“నిజంగా నేను జీవితాన్ని అన్యాయంగా నాశనం చేసుకున్నాను. ఆమె త్యాగశీలాన్ని గ్రహించుకోనలేక, ఆ మాను ... అన్యాయముగా వెళ్ళగొట్టాను. ఆపాపఫలితం ఊరకేపోతుందా? ...మణి నా యింటబడి స్వేచ్ఛగాతింటూ నాకే అపకారంచేయ తలపెట్టింది. కాఫీలో విషాన్నికలిపి నేనుచస్తే ఈఆస్తిఅంతా తనపరం చేసుకోవాలనే దురాశతో, కాఫీనాకిచ్చింది. ఆకాఫీ తాగుతుండగానే—ఆకాఫీ రుచి వేరుగా ఉండటంవల్లను, అనుమానంతో డాక్టరుగారికి ఫోనుచేశాను. నా చేష్టలను చూస్తూన్న మణి కొంపలుతీసి పోయింది. డాక్టరువచ్చి కాఫీని పరీక్షించి విషం కలిపిందని నిర్ధారణ చేశాడు. ... తక్షణమే ... చికిత్స చేసి నాప్రాణాలను నిలిపాడు. ... మణిని ...

గొట్టాను. ఆరోజులగాయితు కాంతానికి చేసిన అన్యాయంను గురించి, నాలోనేనే పశ్చాత్తాపపడ్డాను. గర్భవతియైన ఆమెకు ఏశిశువు ఉద్భవించిందో? ఆమె ఎక్కడుందో? ఆమె దర్శనభాగ్యం ఎప్పటికైనా లభిస్తుందా అని యువ్విళ్లూరుతున్నాను—ఈనాటికి ఆమె సహజసౌందర్యాలను ఆమె సుగుణ సంపత్తిని పుణికిపుచ్చుకొన్న శశి దర్శనం లభించింది. మువ్వలీ! ఆమె పోయినట్లుగా రాత్రి మీరన్న మాటలనుబట్టి గ్రహించుకొన్నాను. ఆమె జీవితం ఎలాగడిపింది—ఏలా సమాప్తి అయిపోయిందో చెప్పవూ?"
అని జమిందారు అనగా పూసగుచ్చినట్లు జరిగిన కాంతం జీవితంగురించీ, తనజీవితాలను, మోసపోయిన మోసాన్ని విపులంగా చెప్పినాడు.

జమిందారు మోహన్ ఇంటిదగ్గరనే శశి మువ్వలీలు ఆనందమయంగా కాలక్షేపం చేస్తున్నారు. కాని వాళ్ళ మనోగత అభిప్రాయాన్ని [illegible] ఒకనాడు [illegible] మువ్వలి [illegible] పాడుతూ మాధుర్యంగా పాడుతుంది. శశి మువ్వలి ఆమెపాటను ఆలకిస్తూ, కాస్తదూరంలో కూర్చొనియున్నాడు.

అంతలోనే మోహన్ జమిందారు తన మనోఉద్దేశ్యాన్ని వెల్లడిచేయడానికి వాళ్లు కూర్చొనియున్న చోటునకు వచ్చినాడు. తండ్రిరాకను జూచి [illegible]. మువ్వలి లేచి సగౌరవంగా నిలబడినాడు. వాళ్ళ ఉన్నతాశయాలను పరిదర్శింపజేసే పెద్దలయందుండే వినయానికి జమిందారు ఎంతో ముచ్చటపడుతూ ఒక కుర్చీపైన కూర్చొని—

'నాయనా! మువ్వలీ ఈలారా!' అంటూ పిలచేసరికి మువ్వలి దగ్గరకు వెళ్లి నిలబడినాడు అతివినయంగా.

మువ్వలిని పిలవడంతోనే ఏవో రహస్యాలు మాట్లాడుకుంటారనుకొంటూ శశి [illegible] ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

'మువ్వలీ! [illegible] నాయింటిలో ప్రవేశించినారో, అప్పటినుంచీ [illegible] కొంత శాంతించింది. [illegible] శాంతి పొంద[illegible].. మీవివాహాన్ని నా చేతులమీదుగా —

అందు కేమంటావు? '

' నా అభిప్రాయం ఒకటుంది. అది వెల్లడి చేసినట్లయితే మీ ఆజ్ఞను ఉల్లంఘించినట్లుగా అవుతుందేమో——'

' అదేదో చెప్పూ? '

'నా ఆస్థి నా అధీనమైతేనేగాని పెళ్ళి చేసుకోడానికి నాకిష్టం లేదండి.'

' ఆస్తికీ పెళ్ళికీ అంత సన్నిహిత మేమిటి? '

' ఇచ్ఛానుసారంగా వైభోపేతంగా పెళ్ళి జరగాలంటే ధనం—అవసరం లేదూ? '

' నా దగ్గర ఖర్చుపెట్టడానికి ధనం లేదనా? '

' స్వధనం ఖర్చుపెట్టడానికి......'

' అంటే ధనవిషయంలో నాస్వాధా ఉందని పెళ్ళిమూలంగా ప్రజలకు వెల్లడిచేయాలన్నా నీ ఉద్దేశం. '

[illegible]

' ఇవా ఎన్ని చెప్పినా ఉపయోగం లేదు. నా ఆజ్ఞను తిరస్కరించడానికి వీలులేదు. పెళ్ళివిషయంలో నీ యిచ్ఛానుసారంగా ఖర్చుపెట్టుకో! స్వగ్రామంలో పెళ్ళికావాలనే ఉద్దేశం ఉన్నట్లయితే మనం తరలివెళ్లి అక్కడనే ఊరేగింపుపెట్టుకొని ఉత్సాహంగా చేసుకోవచ్చును.

నీ ఆస్థి నీవాక్కు కావలెనంటే కోర్టు ఎక్కినట్లయితే రెండు మూడు సంవత్సరాలవరకూ కార్యం సాఫల్యం కాదు. అంతవరకు నీవు పెళ్లిమానుకొని కూర్చుంటానూ అంటే ఎంత అనమానంగా ఉంటుందో ఆలోచించుకో, ఇక నేవెళ్లి లగ్నం స్థిరపరుస్తాను. ' అంటూ జమిందారు లేచి వెళ్లిపోతూ ఉంటే——మారీ మాట్లాడ లేకపోయాడు.

హిందూధర్మాన్ననుసరించి ఒక సుభదినాన్ని లగ్నం స్థిరపర్చుకొన్నారు. పెళ్లిదినానికి జమిందారు దూరబంధువులు, మిత్రులు తండోపతండంగా జమిందారు ముల్లు చేరుకొన్నారు. పదేళ్ళకు వచ్చిన కోరనాలతో——ఇళ్ళు తెల్లటి వెల్లతో——గుమ్మాలు పసుపుకుంకుమలతో——[illegible]

ముఖం కళ్యాణకళలతో — ...ళి పాదాలు పారాణితో లగ్నసమయానికి తయారయినాయి. శాస్త్రోక్తంగా, భాజాధ్వనులతో 'భళీ!' అనేట్లుగా మంగళ సూత్రధారణ ఐపోయింది. ఒక నెలవరకూ నూతనదంపతులు ప్రేమసాగరంలో ఆనంద తరంగాలపై ప్రణయ నావమీద ప్రయాణం చేస్తూ ప్రపంచాన్నే మరచిపోయినారు.

10

జమీందారు సొంతకారుమీద జమీందారూ — శశీ — మాలీ — యిద్దరు నౌఖర్లతో ప్రయాణమైనారు. సాయంత్రం మూడుగంటలకల్లా ఊరు వెలుపలనున్న పూలవనంలోకి కారుపోనిచ్చి, సుందరభవనందగ్గరగా నాపి హారన్ కొట్టారు. వంగిపోయి అతిరహస్యంగా ఆకులమధ్య దాక్కొనియున్న సంపెంగ రెండు పువ్వులగుత్తిని బయటుకులాగి పుల్లబొట్టు పెడుతూయున్న వెంకన్నకు కారుకూత చెవుల్లోపడింది. తనపని తొందరగా ముగించుకొని కారుదగ్గర చేరుకొన్నాడు. ఇంటిలో వంటచేస్తూ ఉన్న గంగమ్మ అంతకుముందే కారుదగ్గరకొచ్చి ఆశ్చర్యంగా ఎగాదిగా చూస్తోంది. శశి మాలీలు చిరునవ్వు లొలికిస్తూ కారులోనుంచి క్రిందకు దిగకముందే — గంగమ్మ శశిని — వెంకన్న మాలినీ — ఒక్కసారే కౌగలించుకొని అధిక సంతోషంతో కొంతవరకు శరీరాలు మైమరచారు.

జమీందారు నౌఖర్లు క్రిందకుదిగి ఆ కల్లకపటపుల అన్యోన్యపు ప్రేమను చూస్తూ నిలబడ్డారు. శశీ మాలీలతో 'ఎంతమోసం చేశారండీ, ఇది మీకు న్యాయంగావుందా?' అని వెంకన్నా గంగమ్మా ఒక్కసారే అన్నారు. అందుకు కారణం మాలి అలాగే నిలబడి నిజవృత్తాంతమునంతా తెలియపర్చాడు. అందరూకూడా భవనచావిడ లోనకుపోయి అక్కడనున్న చాపలమీదకూర్చొని, చల్లగాలికి సంతోషాన్ని అనుభవిస్తున్నారు.
" మంచిసమయానికే వచ్చేరు మీకేమైనా తెలిసిందా' అని వెంకన్న 'ఏమిటది?' అని ఆశ్చర్యంగా మాలి ప్రశ్నిస్తే — వెంకన్న ఈవిధంగా

చెప్పడం మొదలుపెట్టారు. 'మిమ్మల్లను ఇంటినుండి వెళ్ళగొట్టినది లె గాయితే తన ఇష్టానుసారంగా కట్టుమూసుకొని బస్తాపై తెలియకుండా తిరిగినాడండీ స్వామి. పుల్లయ్యఅనే ఇంటివాళ్ళకి భార్యను, పుల్లయ్య ఇంటివద్దగ లేనిసమయంలో — స్వామివెళ్ళి ఆమెను నిర్బంధించాడండీ. అంతలోనే పుల్లయ్య ఇంటికిజేరుకొని ఈగలాబాసంతా చూసి సహించలేక స్వామిని చావమోదాడు. అంతాజరిగి నెలందాటిబాబూ! స్వామి ఎవరితోనూ చెప్పుకోలేదు. ఆకాకుదెబ్బలకు మంచం పట్టినాడండీ. డాక్టరుగారు ఈవేళ సాయంత్రంవరకూ బ్రతికేదాకా నమ్మకంలేదని చెప్పినట్లుంచి యింతకముందే నాకు తెలిసింది.'

'మూడాదా? ఏవిధంగా ఐందో' అని జమీందారు కేశవస్వామ నరాళి.

'పాప ఫలితం ఊరికే పోదుగా తెండి. ఇప్పుడేపోయి ఆతడ్ని పలుకరించివద్దాం.' అంటూ జమీందారు లేచేటప్పటికి శశి వచ్చింది కారు డ్రైవరుకూడా లేచి 'ఇప్పుడే వస్తామని' గంగన్న వెంకన్నలతో చెప్పి కారుఎక్కారు. కారు స్టార్టైంది. అతిరయంగా స్వామి ఇల్లుచేరుకొని కారులోనుంచి దిగినారు. వీధిలో అనేకమంది జమీందారీ రైతులు — గ్రామవాసులూ తలలు లాకుతూ యున్నారు.

నరాళి కారు దిగినదే తడవుగా సంతోషంగా జనసమూహం అంతా మూగిచుట్టూచేరి నమస్కారములర్పిస్తూ 'మాకష్టాలు గట్టెక్కినాయి' అని గంతులు వేస్తూంటే, స్వామిగారి సద్భావం జమీందారు మోహాళ్ళకు స్పష్టమైంది. మళ్ళీ వచ్చినాడని ఇంటిలో వాళ్ళందరకూ తెలిసి అధికుత్సాహంగా గైటకొచ్చి లోనకు రమ్మనమని ఆహ్వానించారు. శ్రీ పుల్లయ్యావచ్చి మళ్ళీ కాళ్ళమీదపడి క్షమార్పణ కోరుకున్నారు. అందరూకలసి స్వామియున్న గదిలోనికు ప్రవేశించారు.

అప్పటికప్పుడే అవసానకాలం ప్రాప్తించిచడంవల్ల తాత్కాలిక వైరాగ్యంకలిగి పాపాలకు పశ్చాత్తాపపడ్తూ నీళ్ళుకారుస్తున్నాడుస్వామి

నరాళి రావడంతోనే మంచందగ్గరగాజేరి 'మామా! ఎలాగుందివంట్లో

" మురళి కంఠధ్వని స్వామి చెవుల్లో బడి మూసినకళ్ళు పైకెత్తి—మురళీ! వచ్చావా?...ఆస్తి కావాలా? అన్నాడు రాని కంఠధ్వనితో.

'మామయ్యా! ఆస్తి నాకక్కర్లేదు. నీఆరోగ్యం బాగుంటే అంతే చాలు.' అని మురళి అనగానే స్వామి ప్రసన్నంగా చూస్తూ—

'శశి ఏదీ?' అన్నాడు.

'నాన్నగారూ! ఎందుకూ? మీ శరీరస్వస్థత ఎలాగుంది?' అంటూ దగ్గరగా వచ్చి పలుకరించింది కోకిల కంఠధ్వనితో శశి.

అంత స్వామి చేతులు మోడ్చి శశి మురళీకి నమస్కరిస్తూ—

'క్షమించండి! మీకు నేను చేసిన అన్యాయానికి పాపఫలితం అనుభవిస్తున్నాను. నేను ఎన్ని కష్టాలు పెట్టినా శాంతస్వభావంతో వాటి నన్నిటినీ ఓర్చుకొని, నా అవసాన కాలంలో వచ్చి నన్ను జూచి నా కన్నుల పండువ చేశారు... శీలవతియైన శశిని ఘోరతలంపుతో బాధపెట్టినాను—నీ ఆస్తిని అన్యాయంగా ఆక్రమించుకొని ఇంటనుండి వెళ్ళగొట్టాను—ఆ కార్యకలాపాలన్నీ మర్చిపోయి, నన్ను క్షమించాలని నమస్కరిస్తున్నాను. మీ అత్త నడిగి తాళంచెవులు తీసుకొని ఆస్తి నంతటినీ స్వాధీనం చేసుకో—మీ అత్తను అనాథగా చేయకు... పోషించు... మురళీ!...శశీ! అబ్బా! బాధ ఇక నేను భరించలేను—' అంటూ స్వామి చెబుతూండగానే కళ్ళు మూతలు పడినాయి. ఇక మాట్లాడ లేక పోయినాడు. అరగంటవరకూ అపారంగా బాధపడి ఈలోకాన్ని విడిచింది స్వామిజీవి.

స్వామి భార్యయైన పార్వతమ్మకు ధైర్యం చెప్పినాడు మురళి. స్వామి అంత్యక్రియలు చేయించి అన్నదానం వస్త్రదానం కూడా చేసి, అనాథల హృదయాలకు ఆనందాన్ని చేకూర్చినాడు మురళి.

సుందర మందిర వాకిటలో—సున్నితమైన వేళ్ళ సవ్య చక్కటి కలాన్ని మీటి, శ్వేతరంగులో మెరిసిపోతూన్న కాగితాలపైన ఏదో వ్రాయబోతుండగా—కారుమబ్బులను భేదించుకొంటూ కళానిళితమైన కాంతి [illegible]. కళ్ళను చిరుతలగమ్మించే మురళికి మెరుపులాగున-పూల మొక్కల

మధ్యనుంచి కిలకిల నవ్వులతో పక్కావచ్చింది శశి.

‘ వచ్చావూ? ఇదిగో ఇప్పుడే మొదలుపెట్టేను వ్యాయామానికి. అప్పుడే అడ్డంకులు ప్రారంభమైనాయి, ’ అంటూ చికాకుగా మొగంపెట్టి కాగితాలను పక్కకునెట్టి, పెన్నును జేబులోకితోసి, కాళ్ళుముడుచుకొని కూర్చున్నాడు మురళి.

‘ అప్పుడే కోపానికి కారణమైపోయినాను లాగుంది... ఇలాంటి అడ్డంకులు వస్తవనేకాబోలు పెళ్ళాడననంటూ పారిపోయారు. సరే! అయితే నేనెందుకిక్కడా? ’ అంటూ వెళుతుంటే ‘ అయ్యో! పిచ్చిపిల్లవై అడుక్కోడానికి బయలుదేరుతున్నావా ఏమి నేనుమాత్రం నిన్ను వెదకడానికిరాను. అది ఆలోచించి మరీకదులు. ’

‘ మీరు జోగివేషం వేసుకొనివచ్చినా మానాన్నగారు అగౌరవించక ఆదరించరు. అడుక్కున్నాననని నన్నంతగా ఆక్షేపిస్తున్నారు. మీరుమాత్రం ఆపని చేయలేదా? ’ అంటూ దగ్గరకుచేరింది శశి.

‘ అలాంటి బెంగపోడానికి—ఆనందం అనుభవించడానికి— కొత్తమందు కనిపెట్టాను. నీవు చూశావూ? ’

‘ అబ్బే! నేనేమెరుగుదునూ? ’ అంది అమాయకంగా.

‘ ఇలారా! చూపిస్తా— ’ అంటూ ఆమె కోమలహస్తాన్ని బట్టి దగ్గరకు లాక్కొని ముద్దులగ్నం కల్పించాడు.

‘ అవేంపనులూ? మందని చెప్పారు యిదేనా? ’

‘ అబ్బే! ఇదికాదు ఇంకా చూపెడతా రా ’ అంటూ బంగాళా గదిలోనికి తీసుకుపోయాడు చేయిపట్టుకొని మురళి.

సంపూర్ణం.

శ్రీ పాండురంగా ప్రెస్, కస్పావీధి, రాజమండ్రి,—1944